

	3	<u>α. Δύο Γραμμάτια</u>			
	4				
	5				
	6				
	7				
	8				
	9	<u>Αρχαίοι Χρόνοι</u>			
	10				
	11				
	12				
2. Στοιχεία γενεϊκής συλλογής βιβλίων					
	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
	6				
	7				
	8				
	9				
	10				
	11				
	12				
4. Μεταγραφή Δωδεκάων Στοιχείων					
127	Έτος	Αριθμ. διαγράμ. κατατάξεων	Μερίσματα	Φύλοι	Αριθμ. βιβλίων
127 (19--7)			Δέκα	Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ, Ω	

3. Φορτωτικά

Ααββς		Δημοσίας χρήσεως Συγκεντρωτική κατάσταση						'Ιδιό Χρ Σ 'Ημερ μετα
7	Αύξων αριθμός	Μην δν ἀφορᾷ	Ἀριθμός		Κόμιστρα		Τέλος Χαρτοσήμου	
1 η ν			Φορτωτικῶν	Σημειωμάτων	Δραχμαὶ	Λ.	Δραχμαὶ	Λ.
		1						
		2						
		3						
		4						
		5						
		6						
		7						
		8						
		9						
		10						
		11						
		12						

1958

		1						
		2						
		3						
		4						
		5						
		6						
		7						
		8						
		9						
		10						
		11						

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΔΗΜ. Ν. ΓΙΑΝΝΙΑ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ Δ΄ ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

7η Έκδοση

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

17011

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο έχει την υπογραφή του συγγραφέα και τη σφραγίδα του εκδότη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Ελλάδα μας είναι μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραιότερες χῶρες τοῦ κόσμου. Ὁ καθαρὸς τῆς οὐρανός, τὸ ὠραῖο τῆς κλίμα, οἱ πράσινες πεδιάδες τῆς, τὰ σκιερὰ τῆς δάση, τὰ ψηλά τῆς βουνά, ποὺ κρύβουν τὶς περήφανες κορυφές τους μέσα στὰ σύννεφα καὶ ἡ γαλανή τῆς θάλασσα μὲ τὰ ἀναρίθμητα νησιά, ποὺ τὴν ἀγκυλιάζει, ὑψώνουν τὴν ψυχὴ κάθε ἀνθρώπου καὶ τὴν κάνουν νὰ ἐπιθυμῇ τὰ ὠραῖα καὶ τὰ μεγάλα.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ὁμορφὴ χῶρα, ἡ πατρίδα μας, ἔχει πολὺ παλιὰ καὶ πολὺ ἔνδοξη ἱστορία, ὅσο κανένα ἄλλο ἔθνος στὸν κόσμος. Στὴ χῶρα αὐτὴν ἔζησαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἐδημιούργησαν τόσα καὶ τόσα περίλαμπρα ἔργα.

Ἔχτισαν ὠραίους ναοὺς, ἔστησαν θαυμάσια ἀγάλματα, κατασκεύασαν θέατρα, στάδια, τείχη, καλλιέργησαν τὴ μουσική, τὸ θέατρο, τὴν ποίηση, ἔγραψαν ὑπέροχα βιβλία, ἀνάδειξαν ἄνδρες σοφοὺς, πολιτικούς, ρήτορες, φιλόσοφους, ποιητές, καλλιτέχνες. Ἐπολέμησαν πάντα γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔδωσαν λαμπρὰ παραδείγματα πατριωτισμοῦ καὶ ἀνδρείας.

Ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα καὶ ὠραῖα δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἔχουν γίνει ὁ μεγάλος δάσκαλος σὲ ὄλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου.

Γι' αὐτὸ ὅλοι ἐμεῖς οἱ νέοι Ἕλληνες ἔχομε ἱερὸ καθῆκον νὰ μελετᾶμε τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορίαν, γιὰ νὰ διδασκώμαστε ἀπὸ τὰ ὑψηλά ἔργα τῶν προγόνων μας.

Κάθε γνήσιο αντίτυπο ἔχει τὴν ὑπογραφή τοῦ συγγραφέα καὶ τὴ
σφραγίδα τοῦ ἐκδότη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

✓ Η Ελλάδα μας είναι μιά από τις ωραιότερες χώρες του κόσμου. Ο καθαρός της ουρανός, το ωραίο της κλίμα, οι πράσινες πεδιάδες της, τα σκιερά της δάση, τα ψηλά της βουνά, που κρύβουν τις περήφανες κορυφές τους μέσα στα σύννεφα και ή γαλανή της θάλασσα με τα αναρίθμητα νησιά, που την ἀγκαλιάζει, υψώνουν την ψυχή κάθε ανθρώπου και την κάνουν να επιθυμῆ τὰ ωραῖα και τὰ μεγάλα. ✓

Αυτή λοιπόν ή ὁμορφη χώρα, ή πατρίδα μας, ἔχει πολὺ παλιά και πολὺ ἔνδοξη ἱστορία, ὅσο κανένα ἄλλο ἔθνος στὸν κόσμο. Στὴ χώρα αὐτὴν ἔζησαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες και ἔδημιούργησαν τόσα και τόσα περίλαμπρα ἔργα.

Ἔχτισαν ωραίους ναοὺς, ἔστησαν θαυμάσια ἀγάλματα, κατασκεύασαν θέατρα, στάδια, τείχη, καλλιέργησαν τὴ μουσική, τὸ θέατρο, τὴν ποίηση, ἔγραψαν ὑπέροχα βιβλία, ἀνάδειξαν ἄνδρες σοφοὺς, πολιτικοὺς, ρήτορες, φιλόσοφους, ποιητές, καλλιτέχνες. Ἐπολέμησαν πάντα γιὰ τὴν ἐλευθερία και ἔδωσαν λαμπρὰ παραδείγματα πατριωτισμοῦ και ἀνδρείας.

Ἄρα αὐτὰ τὰ μεγάλα και ὠραῖα δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἔχουν γίνεῖ ὁ μέγας δάσκαλος σὲ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου.

✓ Γι' αὐτὸ ὅλοι ἐμεῖς οἱ νέοι Ἕλληνες ἔχομε ἱερὸ καθήκον νὰ μελετᾶμε τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορία, γιὰ νὰ διδασκώμαστε ἀπὸ τὰ ὑψηλά ἔργα τῶν προγόνων μας. ✓

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Οί πρώτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος

Πελασγοί. Οί πρώτοι - πρώτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἦταν οί Πελασγοί. Αὐτοί ἔχτισαν τίς ἀρχαιότερες πόλεις: τίς **Μυκῆνες**, τὴν **Τίρυνθα**, τὸ **Ἄργος**, τὴ **Σικυώνα**, τὸν **Ὀρχομενό**. Τίς πόλεις ποὺ ἔχτιζαν, τίς ὀχύρωναν μὲ τείχη ψηλά, χτισμένα μὲ τεράστιες πέτρες, ποὺ δυὸ ἄλογα ζεμένα δὲν μποροῦν νὰ κινήσουν καὶ τὴν πιδ μικρή. Οί Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀργότερα ἐνόμιζαν ὅτι τὰ τείχη αὐτὰ τὰ ἔχτισαν οί Κύκλωπες καὶ γι' αὐτὸ τὰ ὀνόμασαν **Κυκλώπεια**. Τέτοια κυκλώπεια τείχη σώζονται στὴν Τίρυνθα καὶ στίς Μυκῆνες.

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια τοὺς Πελασγοὺς ἦρθαν καὶ τοὺς κατάκτησαν οί Ἕλληνες.

Ἕλληνες. Οί Ἕλληνες ἦταν λαὸς πολεμικός, ἦρθαν ἀπὸ τὸ Βορρὰ καὶ κατάκτησαν τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἦρθαν ὅλοι μαζί.

Πρῶτοι ἔφτασαν οί **Ἴωνες**, ἔπειτα οί **Ἀχαιοί**, ὕστερα οί **Αἰολεῖς**, καὶ τελευταῖοι οἱ **Δωριεῖς**. Γι' αὐτὸ οί Ἀρχαῖοι Ἕλληνες διαιροῦνται σὲ τέσσερις μεγάλες φυλές: σὲ Ἴωνες, Ἀχαιοὺς, Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς. Ὅλες ὁμως αὐτὲς οί φυλές ἀνήκαν σὲ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, στὸ Ἑλληνικό, καὶ ὀνομάζονταν Ἕλληνες. Οί Ἕλληνες ὅλους τοὺς ἄλλους ξένους λαοὺς τοὺς ἔλεγον βαρβάρους.

Γιὰ νὰ ἐξηγήσουν οί Ἀρχαῖοι, πὼς καὶ οί τέσσερις φυλές τοὺς ἀνήκαν στὸ ἴδιο ἔθνος, τὸ Ἑλληνικό, ἔπλασαν τὸ μῦθο τοῦ γενάρχη **Ἑλλήνα**. Ὁ γενάρχης αὐτὸς Ἕλληνας εἶχε τέσσερις ἀπογόνους, τὸ **Δῶρο**, τὸν **Αἴολο**, τὸν **Ἴωνα** καὶ τὸν **Ἀχαιοό**. Αὐτοί ἐκληρονόμησαν καὶ ἐμοίρασαν τὴ χώρα του.

Ἔτσι ὁ Δῶρος ἔλαβε τὴ Δωρίδα καὶ τὰ γύρω μέρη. Ὁ Αἴολος ἐπῆρε τὴ Θεσσαλία καὶ τὴ Βοιωτία. Ὁ Ἀχαιοὺς τὴ Φθιώτιδα

καὶ Ἀργολίδα καὶ τέλος ὁ Ἴωνας ἔλαβε τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Εὐβοία. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Δώρου ὀνομάστηκαν Δωριεῖς, τοῦ Αἰόλου Αἰολεῖς, τοῦ Ἀχαιοῦ Ἀχαιοὶ καὶ τοῦ Ἴωνα Ἴωνες.

Αὐτὰ μαθαίνομε γιὰ τὶς τέσσερις φυλὰς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικότητά φαίνεται, ὅτι ὑπῆρχε στενὴ συγγένεια ἀνάμεσα στὶς τέσσερις φυλὰς καὶ δικαιολογεῖται ἡ γνώμη, πῶς ἀνήκαν σὲ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος. Γιατί ὅλοι οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐμιλοῦσαν τὴν ἴδια γλῶσσα, εἶχαν τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα, ἐπίστευαν στοὺς ἴδιους θεοὺς, ἔκαναν κοινούς πανελλήνιους ἀγῶνες, ἐσυμβουλευόνταν τὰ ἴδια μαντεῖα καὶ ἀκόμα συνδέονταν μεταξύ τους μὲ ἀμφικτυονίες.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα δὲν ἀποτελοῦσε ἓνα κράτος. Ἦταν χωρισμένη σὲ πολλὰ ἀνεξάρτητα κρατίδια, πού τὸ καθένα τους εἶχε δικούς του νόμους, δικούς του κυβερνήτες καὶ δικό του στρατό. Πολλὲς φορές μάλιστα τὰ κράτη αὐτὰ ἔκαναν πολέμους μεταξύ τους πολὺ καταστρεπτικούς. ✓

✓ Ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων

✓ Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦταν εἰδωλολάτρεις. Ἐλάτρευαν πολλοὺς θεοὺς. Ἀπὸ αὐτοὺς δώδεκα ἔθεωροῦσαν γιὰ σπουδαιότερους. Οἱ θεοὶ κατοικοῦσαν στὸ κέντρο τοῦ κόσμου, στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου. Γι' αὐτὸ ὀνομάστηκαν **ὀλύμπιοι θεοί**.

Οἱ Ἕλληνες ἐφαντάζονταν πῶς οἱ θεοὶ τῶν εἶχαν ἀνθρώπινη μορφή, πῶς ἦταν ὠραῖοι καὶ γιὰ τὸν καθένα διηγόνταν θαυμάσιες ἱστορίες μυθικές. ✓

Οἱ ὀλύμπιοι θεοὶ συγκεντρωμένοι στὴν ὑψηλότερη κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου εἶχαν στὴ μέση τὸν Δία, καθισμένο στὸ χρυσελεφάντινο θρόνο του καὶ συζητοῦσαν γιὰ τὶς ὑποθέσεις τοῦ κόσμου. Πολλὲς φορές ὅμως μεταμορφωμένοι κατέβαιναν στὴ γῆ καὶ συναναστρέφονταν μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Στὸν Ὀλυμπο, ὅπου ἐβασίλευε αἰώνια γαλήνη οἱ θεοὶ ζοῦσαν ζωὴ εὐτυχισμένη. Ἐτρέφονταν μὲ ἀμβροσία καὶ ἐπιναν νέκταρ. Ποτὲ τὸ βλέμμα τῶν ἀνθρώπων δὲν μποροῦσε νὰ φτάσῃ ἕως ἐκεῖ.

Τὸ δωδεκάθεο τοῦ Ὀλύμπου τὸ ἀποτελοῦσαν :

1. Ὁ Δίας (Ζεὺς), κύριος τοῦ κόσμου, ὁ πατέρας τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, με σύμβολο τὸ σκῆπτρο καὶ τὸν κεραυνό.

2. Ὁ Ποσειδῶνας, ὁ θεὸς τῆς θάλασσας, με σύμβολο τὴν τρίαινα.

3. Ὁ Ἀπόλλωνας, ὁ θεὸς τοῦ ἡλίου, τῆς ποίησης καὶ τῆς μουσικῆς, με σύμβολο τὴ λύρα.

4. Ὁ Ἑρμῆς, ὁ θεὸς τοῦ ἐμπορίου, τῶν γραμμάτων καὶ ἀγγελιοφόρος τῶν θεῶν. *(ἄπαισιμα ἐπιτάγματα) (μυρὸ κεραι)*

5. Ὁ Ἥφαιστος, ὁ θεὸς τῆς σιδηρουργίας, — *(ἐραβία) με*

6. Ὁ Ἄρης, ὁ θεὸς τοῦ πολέμου. *(δόρυ) [δύο σέξαι.]*

7. Ἡ Ἥρα, σύζυγος τοῦ Δία, ἡ βασίλισσα τῶν Οὐρανῶν.

8. Ἡ Ἀθηνᾶ, κόρη τοῦ Δία, ἡ θεὰ τῆς σοφίας *(μύθος)*

9. Ἡ Ἄρτεμη, ἡ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ καὶ τῶν δασῶν *(τόξον)*

10. Ἡ Ἀφροδίτη, ἡ θεὰ τῆς ὠραιότητος.

11. Ἡ Δήμητρα, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας. *(σπίνθεις)*

12. Ἡ Ἑστία, ἡ θεὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

Οἱ κατώτεροι θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες

Ἐλάτρευαν ἀκόμα οἱ Ἀρχαῖοι καὶ πολλοὺς ἄλλους θεοὺς, ὅπως εἶναι ὁ Πλούτωνας, ὁ θεὸς τοῦ Ἄδη, ὁ Διόνυσος ἢ Βάκχος, ὁ θεὸς τοῦ οἴνου, ὁ Ἀσκληπιός, ἰατρός τῶν θεῶν, οἱ Νύμφες, θεότητες τῶν σπηλαίων καὶ τῶν πηγῶν, οἱ Νηρηίδες, θεότητες τῆς θάλασσας, ὁ Αἴολος, θεὸς τῶν ἀνέμων, οἱ ἑννέα Μούσες, οἱ τρεῖς Μοῖρες καὶ ἄλλοι. *(ἡμιποιοῦθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς)*

Ἀκόμη ἐλάτρευαν τοὺς ἥρωες, ποὺ τοὺς ὀνόμαζαν καὶ ἡμίθεους γιὰ τὸν ὅτι ἐθεωροῦσαν, πὼς εἶχαν θεῖα καταγωγή.

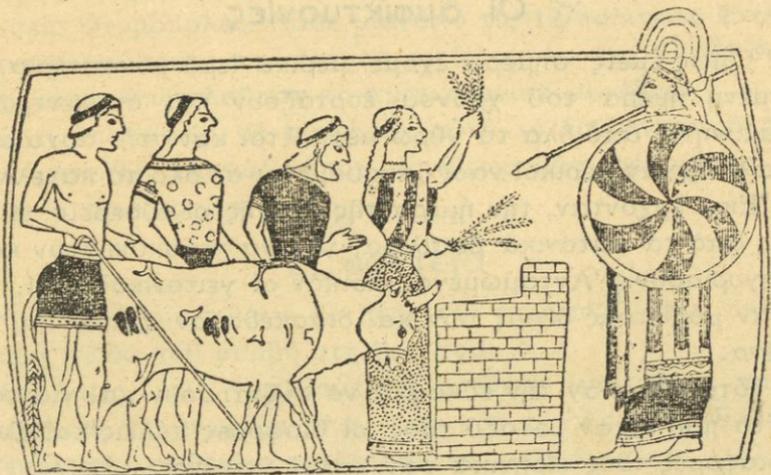
Οἱ ἥρωες διακρίθηκαν γιὰ τὴν ἔξοχη ἀνδρεία τους, τὴ μεγάλη τους δύναμη καὶ γιὰ τὶς εὐεργετικὰς πράξεις τους πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος. Τέτοιοι ἦταν ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησέας, ὁ Ἴασονας, ὁ Ὀρφέας καὶ ἄλλοι. Οἱ ἥρωες ἦταν θνητοί, ἐνῶ οἱ θεοὶ ἦταν ἀθάνατοι. Κάθε πόλη, κάθε χωριὸ εἶχε γιὰ προστάτη του ἕνα θεὸ καὶ γιὰ νὰ τὸν τιμῆσουν τοῦ ἔστηναν βωμούς, τοῦ ἔκαναν ναοὺς καὶ ἀγάλματα.

Ἡ λατρεία

Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες ἐπίστευαν, πὼς οἱ θεοὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων, γι' αὐτὸ προσπαθοῦσαν νὰ

κερδίσουν τὴν ἀγάπη τους μὲ προσευχές, μὲ σπονδές, μὲ θυσίες, μὲ ἴδρυση βωμῶν καὶ ναῶν.

Οἱ σπονδές ἦταν προσφορὲς ὑγρῶν. Εἶχαν δηλαδὴ τὴ συνήθεια οἱ Ἀρχαῖοι νὰ χύνουν στὴ γῆ μέλι, γάλα, καθαρὸ νερὸ ἢ κρασί γιὰ νὰ τιμῆσουν τοὺς θεοὺς των. Αὐτὲς οἱ σπονδές

Ἡ θυσία

ἦταν θυσίες ἀναίμακτες καὶ τίς ἔκαναν στοὺς τάφους, στοὺς βωμοὺς ἢ στὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ.

Τίς καθαυτὸ θυσίες τίς ἔκαναν στὸ βωμὸ τοῦ θεοῦ, πὺ βρισκόταν σὲ ἱερὸ χῶρο ἢ μπροστὰ στὸ ναό. Ἐκεῖ ὁ ἱερέας ἔθυσιαζε τὰ ζῶα.

Ἐπάνω στὴν πυρὰ τοῦ βωμοῦ ἔκαιγαν τοὺς μηρούς καὶ τὰ ἐντόσθια τοῦ ζώου, πὺ ἔθυσιαζαν. Ὁ καπνὸς τους καὶ ἡ ὄσμη (ἢ κνίσσα) ἀνέβαιναν στὸν οὐρανὸ καὶ εὐχαριστοῦσαν τοὺς θεοὺς. Τὸ κρέας τὸ ἔμοιράζονταν ὁ ἱερέας καὶ ἐκεῖνοι πὺ παρακολουθοῦσαν τὴ θυσία.

Στὴν ἀρχὴ ἀρχῆ' οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν ναοὺς, παρὰ μονάχα βωμοὺς, στημένους σὲ ἱεροὺς περιτειχισμένους χῶρους, πὺ τοὺς ἔλεγαν **τεμένη**. Ἀργότερα ὅμως ἄρχισαν νὰ κάνουν καὶ ὠραίους μαρμάρινους ναοὺς. Μέσα ἐτοποθετοῦσαν τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ σώζονται καὶ σήμερα. Μερικὰ μάλιστα εἶναι ἀριστουργήματα τῆς γλυπτικῆς τέχνης.

Γιὰ τοὺς νεκροὺς ἐπίστευαν, πὺς ὁ Ἑρμῆς τοὺς ἔφερνε καὶ

τοὺς παράδινε στὸν Χάρωνα. Ὁ Χάρωνας μὲ πλοιάριο τοὺς μετέφερε, περνώντας τὴν Ἀχερουσία λίμνη, στοὺς κριτὲς τοῦ Ἄδη. Οἱ κριτὲς τοὺς δίκαιους τοὺς ἔστειλαν στὰ Ἡλύσια Πεδία καὶ τοὺς κακοὺς τοὺς ὀδηγοῦσαν στὰ Τάρταρα.

X Οἱ ἀμφικτυονίες

Ὅπως ἐμεῖς σήμερα ἔχομε μερικὰ ἱερὰ μοναστήρια, ποὺ ὀρισμένη ἡμέρα τοῦ χρόνου ἑορτάζουν καὶ συγκεντρώνουν προσκυνητὲς ἀπὸ ὅλα τὰ γύρω μέρη, ἔτσι καὶ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὑπῆρχαν μερικοὶ ναοὶ ξακουσμένοι σὲ ὅλο τὸ πανελλήνιο.

Ἐκεῖ ἔρχονταν, τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς, οἱ εὐσεβεῖς προσκυνητὲς ἀπὸ τὰ γειτονικὰ βασίλεια, γιὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ πανηγυρίσουν. Ἄνταμωμένοι λοιπὸν οἱ γειτονικοὶ λαοί, ἐλάτρευαν μαζὶ τοὺς θεοὺς των καὶ διασκέδαζαν φιλικὰ καὶ ἀγαπημένα.

Τότε εὔρισκαν τὴν εὐκαιρία νὰ συζητήσουν καὶ γιὰ τὰ ζητήματα ποὺ εἶχαν μεταξύ τους οἱ διάφορες πόλεις καὶ ἔλυναν τὶς διαφορὲς τοὺς εἰρηνικὰ σὰν καλοὶ γειτόνοι.

Ἀργότερα ἐσκέφτηκαν, πὼς αὐτὸς ὁ τρόπος ἦταν πολὺ καλὸς νὰ λύνουν τὰ ζητήματά τους καὶ ἐσυμφώνησαν νὰ ἐκλέγη κάθε πολιτεία ἀντιπροσώπους καὶ νὰ τοὺς στέλνουν στοὺς κοινοὺς αὐτοὺς ἱεροὺς τόπους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων πόλεων ἔκαναν ἐκεῖ ὅλοι μαζὶ συνέδριο καὶ ἐκανόνιζαν τὰ διάφορα ζητήματα, ποὺ εἶχαν ἀναμεταξύ τους τὰ ἑλληνικὰ βασίλεια. Τὸ συνέδριον αὐτὸς τὸ πολιτικῆς ὀνόμαζαν **ἀμφικτυονικό**.

Τὸ ἀμφικτυονικὸ συνέδριον ἐφρόντιζε γιὰ τὴν προστασία τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, γιὰ τοὺς θησαυροὺς του καὶ τὰ κτήματά του, γιὰ τὴν ἑορτὴ καὶ γιὰ τοὺς ἀγῶνες. Ἀκόμα ἐφρόντιζε νὰ λύνουν τὶς διαφορὲς καὶ τὶς φιλονικίες, ποὺ εἶχαν μεταξύ τους οἱ πολιτεῖες γιὰ νὰ ἔχουν πάντα εἰρήνη στὴ χώρα.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τὸ ἀμφικτυονικὸ συνέδριον ἐφρόντιζε νὰ στήνωνται ἀγάλματα καὶ ναοὶ στοὺς θεοὺς, νὰ ἰδρύνονται μνημεῖα, νὰ χτιζῶνται μεγαλοπρεπεῖς τάφοι στοὺς εὐεργέτες τῆς Ἑλλάδος καὶ τέλος κατεδίκασε τοὺς προδότες τῆς πατρίδας καὶ τοὺς ὕβριστὲς τῶν θεῶν.

Τέτοιες ἀμφικτυονίες ὑπῆρχαν πολλὲς στὴν ἀρχαία Ἑλ-

λάδα, μὰ ἡ σπουδαιότερη ἦταν ἡ Ἄμφικτυονία τῶν Δελφῶν. Σ' αὐτὴ συμμετείχαν δώδεκα πολιτεῖες. Δυὸ ἀπὸ τῆς πολιτεῖας αὐτῆς, οἱ πῶς μεγάλες, ἦταν ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ Σπάρτη.

Τὸ συνέδριο τῆς ἀμφικτυονίας τῶν Δελφῶν συνεδρίαζε δυὸ φορὲς τὸ χρόνο· τὴν ἀνοιξὴ στοὺς Δελφοὺς καὶ τὸ φθινόπωρο στὶς Θερμοπύλες. Κάθε μιὰ ἀπὸ τῆς 12 πολιτεῖες ἔστειλε δυὸ ἀντιπροσώπους, ποὺ ἐλέγονταν ἱερομνήμονες. Οἱ 24 αὐτοὶ ἱερομνήμονες ἀποτελοῦσαν τὸ ἀμφικτυονικὸ συνέδριο.

Ὅτι ἀποφάσιζε τὸ συνέδριο αὐτό, τὸ ἐσέβονταν ὅλοι οἱ ἀμφικτύονες. Τῆς ἀποφάσεις του τῆς ἐθεωροῦσαν νόμους καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τῆς παραβαίνουν.

Τὰ μαντεῖα

Κάθε ἄνθρωπος θέλει νὰ ξέρη τὴν τύχη του, θέλει δηλαδὴ νὰ μάθῃ, τί θὰ τοῦ συμβῇ στὴ ζωὴ του.

Καὶ ὅπως ἐμεῖς πιστεύομε ὅτι ὁ Θεὸς μας εἶναι παντογνώστης καὶ τὰ γνωρίζει ὅλα, ἔτσι καὶ οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπίστευαν πὼς οἱ θεοὶ τοὺς ἤξεραν τὰ μέλλοντα καὶ μάλιστα τὰ προέλεγαν στοὺς ἀνθρώπους μὲ διάφορα σημεῖα.

Γιὰ τοὺς ἀρχαίους προγόνους μας οἱ σεισμοί, οἱ βροντῆς, οἱ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, τὸ πέταγμα τῶν πουλιῶν, ὁ καπνὸς τῆς θυσίας, τὰ ὄνειρα, τὰ σπλάχνα καὶ τὰ ὄστα τῶν ζώων, ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀκόμα, ἦταν θεῖα σημεῖα. Μὲ αὐτὰ δηλαδὴ ἐφάνερωναν μυστικὰ τὴ θέλησή τους οἱ θεοὶ στοὺς ἀνθρώπους.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τὰ θεῖα αὐτὰ σημεῖα ὀνομάζονταν **οἰωνοί**.

Αὐτοὺς τοὺς οἰωνοὺς δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ βέβαια ὁ καθένας. Μονάχα οἱ εὐσεβεῖς ἱερεῖς καὶ οἱ μάντιες εἶχαν τὸ χάρισμα νὰ καταλαβαίνουν ἀπὸ τὰ θεῖα σημεῖα ποιὲς ἦταν οἱ μυστικὲς ἐπιθυμίαι καὶ οἱ διαθέσεις τῶν θεῶν. Οἱ μάντιες λοιπὸν εἶχαν τὴν ἰκανότητα νὰ τῆς καταλαβαίνουν καὶ νὰ τῆς ἐξηγοῦν στοὺς ἀνθρώπους.

Ὅταν ἐγινόταν πόλεμος, ὁ στρατηγὸς προτοῦ νὰ ἀρχίσῃ τὴ μάχη, ἐκαλοῦσε τὸν μάντη νὰ κάμῃ θυσία, νὰ παρατηρήσῃ τὸν καπνὸ, τὰ σπλάχνα καὶ τῆς πλάτες ἀπὸ τὸ σφάγιο καὶ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ, ἂν εἶναι θέλημα θεοῦ νὰ ἀρχίσῃ ἡ μάχη.

Προπαντὸς ὅμως, ὅταν ἤθελαν οἱ Ἀρχαῖοι νὰ μάθουν ἐκεῖ-

να πού θά τοὺς συνέβαιναν, ἐπήγαιναν καὶ ρωτοῦσαν τὰ μαντεῖα.

Τὰ μαντεῖα ἦταν ἱεροὶ τόποι, ὅπως ἐμεῖς ἔχομε τὰ μοναστήρια. Στους ἱεροὺς αὐτοὺς τόπους, πού βρίσκονταν μακριὰ ἀπὸ τίς πόλεις σὲ μέρη ἐρημικά, ὑπῆρχε ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ καὶ γύρω γύρω εἶχε κατοικίες, ὅπου ἔμεναν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μάντιες.

Μαντεῖα στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἦταν ἀρκετά: τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης στὴν Ἥπειρο, τὸ Τροφώνιο μαντεῖο στὴ Λειβαδιά, μὰ τὸ σπουδαιότερο ἦταν τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ἀφιερωμένο στὸν θεὸ Ἀπόλλωνα.

Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν

Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν βρισκόταν στοὺς πρόποδες τοῦ Παρνασσοῦ. Ἐκεῖ ὑπῆρχε ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνα καὶ διάφορα ἄλλα κτίσματα, ὅπως τὸ θέατρο, τὸ στάδιο, οἱ θησαυροὶ τῶν πόλεων, ἀγάλματα, στήλες, καὶ πλῆθος ἀφιερῶματα. Οἱ ἀνασκαφές, πού ἔγιναν πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἔφεραν στὸ φῶς τὰ ἐρείπια καὶ πολλὰ ἔργα τέχνης, πού μπορεῖ νὰ τὰ θαυμάση κανεὶς στὸ μουσεῖο τῶν Δελφῶν.

Οὔτε οἱ ἄνθρωποι οὔτε οἱ πολιτεῖες, ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἀποφάσιζαν νὰ ἐκτελέσουν κανένα σπουδαῖο ἔργο, ἂν δὲν ἐρωτοῦσαν πρῶτα τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν.

Ὅσοι λοιπὸν ἤθελαν νὰ συμβουλευθοῦν τὸ μαντεῖο ἔρχονταν ἐκεῖ μὲ πλούσια δῶρα. Μιὰ ἱέρεια πού ἐλεγόταν Πυθία ἔδινε τὴν ἀπάντηση. Πρὶν ὅμως δώσῃ τὴν ἀπάντηση, πού ἐλεγόταν **χρησμός**, ἐνήστευε τρεῖς ἡμέρες. Λουζόταν ὕστερα στὴν Κασταλία πηγὴ, ἐθυμιαζόταν μὲ φῦλλα σπίνθης καὶ ἐπίπε νερὸ τῆς Κασσοτίδας πηγῆς, πού ἦταν μέσα στὸ ναό.

Ἐπειτα ἐπροχωροῦσε στὸ ἄδυτο τοῦ ναοῦ, ὅπου βρισκόταν ἕνας τρίποδας ἐπάνω στὸ στόμιο ἑνὸς χάσματος ἀπὸ ὅπου ἔβγαιναν ἀτμοί. Σ' αὐτὸν τὸν τρίποδα ἐκαθόταν ἡ Πυθία καὶ ζαλισμένη ἀπὸ τὴν προετοιμασία καὶ τοὺς ἀτμούς, ἐπρόφερε ἀσυνάρτητα καὶ ἀκατάληπτα λόγια. Τὰ λόγια αὐτὰ τὰ κατάγραφαν οἱ ἱερεῖς τοῦ μαντείου καὶ ἔδιναν τὸν **χρησμό**, πού πάντοτε ἦταν διαφορῶμενος.

Ἴδου ἕνας χρησμός. Ἐνας πολεμιστὴς ἐπῆγε καὶ ἐρώτησε τὸ μαντεῖο, τί θὰ γίνῃ ὅταν θὰ πάῃ στὸν πόλεμο. Ἡ Πυθία τοῦ ἔδωσε τὸν ἐξῆς χρησμό, πού ἐξηγεῖται κατὰ δύο τρόπους:

Ἡξεῖς ἀφίξεις οὐ θνήξεις ἐν πολέμῳ.

Δηλαδή: α) Θά πᾶς θά γυρίσης, δὲ θά πεθάνης στὸν πόλεμο.
β) Θά πᾶς δὲ θά γυρίσης, θά πεθάνης στὸν πόλεμο.

Πολλὲς φορές ὅμως ἔδιναν χρησμούς ἐπιτυχεῖς, γιατί οἱ ἱερεῖς τῶν Δελφῶν ἦταν ἄνθρωποι μὲ μεγάλη πείρα καὶ ἐγνώριζαν καλὰ τὰ ἐλληνικὰ πράγματα. Γι' αὐτὸ τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἔγινε τὸ σπουδαιότερο πανελλήνιο κέντρο, ὅπου ἀνταμώνονταν οἱ Ἕλληνες ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες

Στὶς ἑορτὲς ποὺ ἔκαναν οἱ Ἕλληνες γιὰ νὰ τιμήσουν τοὺς θεοὺς των, διοργάνωναν δημόσιους ἀγῶνες, ὅπου ἔπαιρναν μέρος ἀκόμα καὶ βασιλιάδες. Οἱ νικητὲς ἐτιμῶνταν καὶ ἐβραβεύονταν. Σὲ μερικὰ ὅμως μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐγίνονταν ἀγῶνες ξακουσμένοι στὸ Πανελλήνιο, ὅπου ἔρχονταν ἀθλητὲς ἀπὸ ὅλες τὶς πολιτεῖες τῆς χώρας. Οἱ πιὸ γνωστότεροι ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες αὐτοὺς ἦταν:

Ἄρμα

Δισκοβόλος

1. **Τὰ Πύθια**, ποὺ ἐγίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια στὴν ἐπιπέδα τοῦ Ἁπείρου στὴν ἑλληνικὴ Δελφούς. Τὸ βραβεῖο ποὺ ἐλάβαιναν οἱ Πυθιονίκες ἦταν στεφάνι ἀπὸ κλάδους τῆς ἱερῆς δάφνης τοῦ Ἀπόλλωνα.

2. **Τὰ Ἴσθμια**, ποὺ ἐτελοῦνταν στὸν Ἴσθμό κάθε δυὸ χρόνια γιὰ νὰ τιμήσουν τὸν Ποσειδῶνα. Οἱ Ἴσθμιονίκες ἐλάβαιναν ὡς βραβεῖο ἓνα στεφάνι ἀπὸ κλάδο πεύκου.

3. **Τὰ Νέμεα**, ποὺ ἐγίνονταν στὴ Νεμέα γιὰ τιμὴ τοῦ Δία κάθε δυὸ χρόνια καὶ τὸ βραβεῖο ἦταν στεφάνι ἀπὸ σέλινο.

4. **Οἱ Ὀλυμπιακοί**, ποὺ ἐγίνονταν στὴν Ὀλυμπία.

Στους αγώνες έλάβαιναν μέρος μόνον οί έλεύθεροι "Έλληνες και αγωνίζονταν στο δρόμο, στο δίσκο, στο άλμα, στην πυγμή, στην πάλη, στο άκόντιο, στις ίπποδρομίες και στις άρματοδρομίες, ακόμα και στη μουσική και στην ποίηση. Οί δοϋλοι δέν είχαν δικαίωμα νά αγωνίζωνται.

Οί πανελλήνιοι αύτοί αγώνες εθερμαιναν, ετόνωναν και έζωογονούσαν τό αίσθημα τής κοινής καταγωγής και τής αδελφικής αγάπης ανάμεσα στις έλληνικές φυλές.

Οί 'Ολυμπιακοί αγώνες

Οί μεγαλύτεροι και σπουδαιότεροι αγώνες, πού έκαναν οί 'Αρχαίοι ήταν οί **όλυμπιακοί**. 'Εγίνονταν κάθε τέσσερα χρόνια στην 'Ολυμπία για νά τιμήσουν τόν 'Ολύμπιο Δία. Τους όλυμπιακούς αγώνες διεύθυναν οί δέκα 'Ελλανοδίκες.

Προτοϋ άρχίσουν οί αγώνες έστελναν κήρυκες σέ όλη τήν 'Ελλάδα για νά κηρύξουν τήν έναρξη και παράγγελναν νά πάψουν οί πόλεμοι, άν εγίνονταν, γιατί έπρεπε νά επικρατή είρήνη. Τό σταμάτημα αύτό του πολέμου λεγόταν **ιερή έκεχειρία**.

'Αθλητές και θεατές έρχονταν από όλα τά μέρη τής 'Ελλάδος. Στις γυναίκες άπαγορευόταν νά παρακολουθήσουν τους αγώνες. Οί δοϋλοι είχαν τό δικαίωμα νά παρακολουθήσουν, όχι όμως νά αγωνισθοϋν.

Οί αγώνες διαρκούσαν πέντε ήμέρες. 'Αγωνίζονταν οί καλύτεροι άθλητές τής 'Ελλάδος στο τρέξιμο, στο δίσκο, στο άκόντιο, στην πυγμή, στο ^{Φηφιόπολη} άλμα, στις ^{Πάρι} ίπποδρομίες και στις ^{Πάρι} άρματοδρομίες. 'Ακόμα και οί ποιητές και συγγραφείς ^{Πάρι} έδιάβαζαν εκεί τά έργα τους.

Τήν τελευταία ήμέρα εγινόταν ή άπονομή τών βραβείων. 'Ο κήρυκας αναφώνουσε τά όνόματα τών 'Ολυμπιονικών. 'Ο κάθε νικητής τότε έρχόταν μπροστά στους 'Ελλανοδίκες, για νά λάβη τό έπαθλο. Μέσα σέ μιá στιγμή συγκινητική, πού οί θεατές αποθέωναν με ζητωκραυγές τό νικητή, οί 'Ελλανοδίκες τόν έστεφάνωναν. Τά στεφάνια τά έκαναν από κλαδιά τής άγριελιάς, πού είχε φυτέψει ό ίδιος ό 'Ηρακλής μέσα στην "Άλτη, τό ιερό δάσος τής 'Ολυμπίας. "Ένα παιδί, πού έζούσαν και οί δυό γονείς του, έκοβε κλαδιά με χρυσό μαχαίρι.

Μέσα στην "Άλτη ύψωνόταν ό μεγαλόπρεπος ναός του 'Ο-

λύμπιου Δία με τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ἔργο
τοῦ Ξακουστοῦ καλλιτέχνη Φειδία.

Ἐπὶ τὴν πόλιν ἀκόμα μέσα στὸ ἱερὸ δάσος μικρότεροι θαυμα-
στοὶ ναοὶ καὶ πλῆθος ὠραῖα ἀγάλματα, ὅπως ὁ Ἑρμῆς τοῦ
Πραξιτέλη καὶ ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου. Ἐκεῖ μέσα βρισκόνταν ἡ
παλαιστρα, τὸ γυμνάσιο καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν πόλεων, ὅπου
ἐφυλάγονταν τὰ ἀφιερώματά τους. Πιο πέρα ἦταν τὸ στάδιο,
ὅπου ἐγίνονταν οἱ ἀγῶνες.

Οἱ Ὀλυμπιονίκες γεμάτοι δόξα καὶ τιμὴ ἐπέστρεφαν, ὅταν
ἐτέλειωναν οἱ ἀγῶνες, θριαμβευτικὰ στὶς πατρίδες τους. Οἱ πα-
τριῶτες τῶν τοῦς ἐτοίμαζαν μεγάλη ὑποδοχὴ καὶ πολλὲς φορὲς
κατεδάφιζαν μέρος ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς πόλης, γιὰ νὰ μπῆ ὁ νικη-
τῆς, πού φοροῦσε πορφύρα (κόκκινο φόρεμα) καὶ καθόταν ἀπά-
νω σὲ ἄρμα, πού τὸ ἔσερναν τέσσερα ἄλογα.

Οἱ πρῶτοι Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐγίναν τὸ 776 πρὸ Χριστοῦ.
Αὐτὸ τὸ ἔτος οἱ Ἀρχαῖοι τὸ εἶχαν γιὰ ἀρχὴ τῆς χρονολογίας
τους, πού τὴν ὑπολόγιζαν με Ὀλυμπιάδες. Κάθε Ὀλυμπιάδα
εἶχε τέσσερα χρόνια.

Η ΣΠΑΡΤΗ

Ἡ κάθοδος τῶν Δωριέων

Λίγα χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τῆς Τροίας ἐγίνε στὴν Ἑλλάδα μιὰ μεγάλη ἀναστάτωση. Ἡ φυλὴ τῶν Δωριέων ποὺ κατοικοῦσε στὴ Θεσσαλία, κατέβηκε στὴ Δωρίδα καὶ ἀφοῦ ἔμεινε ἐκεῖ ἓνα διάστημα, ἐπέρασε στὴν Πελοπόννησο μὲ σκοπὸ νὰ τὴν καταλάβῃ.

Ἐκεῖ ἔκαμε σκληρὲς μάχες μὲ τοὺς Πελοποννησίους καὶ κατόρθωσε νὰ νικήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς Λακωνίας, τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Ἀργολίδας καὶ νὰ κατακτήσῃ τὴ χώρα τους. Μόνο τοὺς Ἀρκάδες δὲν μπόρεσε νὰ ὑποτάξῃ. Ἡ μετακίνηση αὐτὴ ὀνομάστηκε **Κάθοδος τῶν Δωριέων** ἢ **Κάθοδος τῶν Ἑρακλειδῶν** καὶ ἐγίνε περίπου 1100 χρόνια πρὶν γεννηθῆ ὁ Χριστός.

Οἱ Δωριεῖς ἦταν ἀπολίτιστοι καὶ ἔκαμαν μεγάλες καταστροφές στὰ μέρη ποὺ κατάκτησαν. Οἱ Μυκῆνες καὶ ἄλλες πόλεις τῆς Πελοποννήσου, ποὺ ἀκμάζανε τότε, καταστράφηκαν. Οἱ κάτοικοι ἐγίναν δοῦλοι καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐναγκάσθησαν νὰ φύγουν σὲ ἄλλα μέρη. Ἄλλοι ἐπῆγαν στὴν Ἀττικὴ καὶ ἄλλοι ἐπέρασαν τὴ θάλασσα καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Ἐκεῖ σιγὰ σιγὰ ἐπῆγαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθησαν στὰ μέρη ἐκεῖνα πολυάνθρωπες ἀποικίες, ἡ Φώκαια, ἡ Ἐφεσος, ἡ Σμύρνη καὶ ἄλλες.

Οἱ ἀποικίες αὐτὲς ἐπῆραν τὰ ὀνόματα, ποὺ εἶχαν οἱ ἀποικοί. Ἄλλες ὀνομάστηκαν **Αἰολικὲς**, ἄλλες **Ἰωνικὲς** καὶ ἄλλες **Δωρικὲς**. Δηλαδή: ὅσες ἴδρυσαν οἱ Αἰολεῖς ὀνομάστηκαν Αἰολικὲς, ὅσες οἱ Ἴωνες Ἰωνικὲς καὶ ἐκεῖνες ποὺ ἴδρυσαν οἱ Δωριεῖς Δωρικὲς.

Οἱ Ἑλληνικὲς αὐτὲς ἀποικίες προόδεψαν στὸ ἐμπόριο καὶ

στη ναυτιλία. Ἐφτασαν σὲ μεγάλο πλοῦτο καὶ εὐτυχία· ἀλλὰ καὶ στὰ γράμματα καὶ στὴ σοφία ἀναδείχτηκαν.

Τὸ βασίλειο τῆς Σπάρτης

Οἱ Δωριεῖς ποὺ κατάρτησαν τὴ Λακωνία, ἴδρυσαν ἐκεῖ ἰσχυρότατο βασίλειο μὲ πρωτεύουσα τὴ Σπάρτη, ποὺ ἦταν χτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα.

Τοὺς παλιοὺς κατοίκους τῆς ποὺ δὲν ἀντιστάθηκαν, οἱ κατακτητὲς τοὺς ἄφησαν ἐλευθέρους νὰ μείνουν γύρω ἀπὸ τὴ Σπάρτη, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔδωσαν τὸ δικαίωμα νὰ λαβαίνουν μέρος στὴ διοίκηση τοῦ κράτους. Αὐτοὶ ὀνομάστηκαν **περίοικοι**. Ἐκεῖνοι ποὺ ἀντιστάθηκαν, ἔγιναν **εἴλωτες**, δηλαδή δοῦλοι καὶ ἐργάζονταν στοὺς ἀγροὺς τῶν Σπαρτιατῶν. Ἔτσι ὁ λαὸς τῆς Λακωνίας διαιρέθηκε σὲ τρεῖς τάξεις.

Πρώτη. Οἱ Σπαρτιάτες, ποὺ ἦταν κύριοι τοῦ τόπου, ἐλεύθεροι πολῖτες καὶ ἀσχολοῦνταν στὰ στρατιωτικά καὶ διοικουσαν τὸ κράτος.

Δεύτερη. Οἱ περίοικοι, ποὺ ἦταν ἐλεύθεροι, ἐλάβαιναν μέρος στὸν πόλεμο καὶ ἀσχολοῦνταν στὸ ἐμπόριο, στὴ βιομηχανία καὶ στὶς τέχνες. Αὐτοὶ κατοικοῦσαν γύρω ἀπὸ τὴ Σπάρτη.

Τρίτη. Οἱ εἴλωτες, ποὺ ἦταν δοῦλοι τῆς πολιτείας. Κατοικοῦσαν στὰ κτήματα τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὰ ἐκαλλιεργοῦσαν. Κανένας νόμος δὲν τοὺς ἐπροστάτευε. Μποροῦσε ὅποιοσδήποτε νὰ σκοτώσῃ ἕναν εἴλωτα, χωρὶς νὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ τὸ νόμο. Ὅταν ὅμως ἔκανε καμιὰ ἀνδρομετρία καὶ ἐπείθετο τὴν ἐλευθερία του.

Ὁ Λυκοῦργος

Ὁ Λυκοῦργος ἦταν ἀδελφὸς τοῦ Πολυδέκτη, τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ βασιλιάς ἐπέθανε, ὁ λαὸς τῆς Σπάρτης ἀνέθεσε στὸ Λυκοῦργο νὰ διοικήσῃ τὸ κράτος, μέχρις ὅτου μεγαλώσῃ ὁ μικρὸς διάδοχος, ὁ Χαρίλαος.

Πραγματικὰ ὁ Λυκοῦργος ἐκυβέρνησε μὲ φρόνηση, ὥσπου ἐμεγάλωσε ὁ Χαρίλαος καὶ τότε πιά, ἀφοῦ τοῦ παρέδωκε τὴν ἐξουσία, ἔφυγε γιὰ νὰ ἐπισκεφθῇ διάφορες ξένες χῶρες. Ἦθελε νὰ μελετήσῃ τοὺς νόμους τῶν γιὰ νὰ συντάξῃ καὶ αὐτὸς τοὺς καλύτερους νόμους γιὰ τὴν πατρίδα του.

Γι' αυτό επισκέφθηκε την Κρήτη, την Μ. Ἀσία καὶ τὴν Αἴ-
γυπτο. Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια ἐγύρισε στὴν Ἑλλάδα φέρ-
νοντας μαζί του καὶ τὰ δυὸ ἀθάνατα ποιήματα τοῦ Ὀμήρου,
τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσεια, πού τὰ εἶχε ἀντιγράψει, ὅταν
βρισκόταν στὶς ἀποικίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἐπιστρέφοντας, πρὶν νὰ φτάσῃ στὴ Σπάρτη, ἐπέρασε ἀπὸ
τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, γιὰ νὰ τὸ ρωτήσῃ ἂν οἱ νόμοι πού
σκεφτόταν νὰ βάλῃ στὴν πατρίδα του, θὰ ἦταν καλοὶ καὶ ὠφέ-
λιμοι γι' αὐτήν. Καὶ τοῦτο τὸ ἔκανε, γιατί ἤθελε νὰ γνωρίζῃ τὴ
γνώμῃ τοῦ μαντείου καὶ γιὰ νὰ δώσῃ σ' αὐτοὺς μεγαλύτερη
ἀξία, ὥστε νὰ τοὺς σέβωνται οἱ Σπαρτιάτες. Τὸ μαντεῖο τοῦ
ἀπάντησε, ὅτι οἱ νόμοι του εἶναι ἄριστοι, καὶ ἂν τοὺς δεχτῆ ἡ
Σπάρτη θὰ γίνῃ ἑξακουστή.

Μὲ τοὺς νόμους του ὁ Λυκοῦργος ἐτακτοποίησε τρία ζητή-
ματα. Τὸ πολίτευμα, τὴν περιουσία καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν
παιδιῶν.

Οἱ νόμοι γιὰ τὸ πολίτευμα

1. Ὁ Λυκοῦργος μὲ τοὺς νόμους του ὄρισε νὰ εἶναι **δυὸ**
βασιλιάδες στὴ Σπάρτη. Αὐτοὶ ἦταν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ
στὸν πόλεμο. Στὸν καιρὸ ὅμως τῆς εἰρήνης δὲν εἶχαν μεγάλη
ἐξουσία στὸ κράτος.

2. Ἰδρυσε τὴ **Γερουσία**, πού τὴν ἀποτελοῦσαν 28 ἐκλεκτοὶ
καὶ φρόνιμοι γέροντες. Αὐτοὶ εἶχαν ἡλικία πάνω ἀπὸ 60 χρό-
νων καὶ ἦταν ἰσόβιοι. Ἡ **Παρουσία** ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Παιδείας
τὰ ζητήματα, πού συζητοῦσε ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ. Ἐτοίμαζε
τοὺς νόμους καὶ δίκαιε τοὺς παραβάτες.

3. Ἔκαμε τὴν ἐκκλησία τοῦ λαοῦ πού ἐλεγόταν **Ἀπέλλα**.
Τὴν ἐκκλησία (δηλαδὴ συνάθροιση) τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ πολί-
τες πού εἶχαν ἡλικία πάνω ἀπὸ 30 χρόνων. Ἡ Ἀπέλλα συνε-
δρίαζε μιὰ φορὰ τὸν μῆνα στὸ ὑπαιθρο, γιὰ νὰ ἐγκρίνῃ ἢ νὰ
ἀπορρίψῃ ὅσα ἐπρότεινε ἡ Γερουσία. Ἡ Ἀπέλλα ἐξέλεγε τοὺς
γερουσιαστές, τοὺς ἐφόρους καὶ ἀποφάσιζε γιὰ τὸν πόλεμο ἢ
γιὰ τὴν εἰρήνη.

4. Ἰδρυσε τὴν ἀρχὴ τῶν πέντε Ἐφόρων. Οἱ **Ἐφοροὶ** ἐκλέγον-
ταν κάθε χρόνο ἀπὸ τὴν Ἀπέλλα. Αὐτοὶ εἶχαν τὴ μεγαλύτερη
δύναμη στὴ Σπάρτη. Εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ καταγγείλουν στὴ

ἀρχηγία ἐδόθηκε στὸν στρατηγὸ τῶν Ἀθηναίων Μιλτιάδῃ. Ὁ Μιλτιάδης ἔρχεται μὲ τὸ στρατό του στὸ Μαραθῶνα. Ἀμέσως τὸν παρατάσσει ἔτσι, ὥστε τὸ μέτωπο τῶν Ἑλλήνων νὰ εἶναι ἴσο μὲ τὸ Περσικόν. Μάλιστα ἔκαμε καὶ τὸ ἐξῆς ἔξυπνο σχέδιο: ἀραίωσε τὸ κέντρο τῆς παράταξης καὶ ἐπύκνωσε τὰ ἄκρα.

Ὅταν οἱ σάλπιγγες ἀντήχησαν, ἀμέσως ἡ μάχη ἄρχισε μὲ μεγάλο πείσμα. Οἱ μαχητὲς τοῦ Μιλτιάδῃ μὲ λιονταρίσια καρδιά, μάχονται μὲ ἥρωισμόν ἀφάνταστο. Οἱ Πέρσες φαίνεται, ὅτι

Ἀρχαῖοι Ἕλληνες πολεμιστὲς

νικοῦν στὸ μέσον τοῦ μετώπου, ἀλλὰ στὰ δύο ἄκρα τρέπονται σὲ φυγὴ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Αὐτὸ ἦταν τὸ σχέδιο τοῦ Μιλτιάδῃ. Ἀφοῦ προχώρησαν τὰ δύο ἄκρα τοῦ στρατοῦ του, ἔπειτα ἐγύρισαν πίσω, ἐκύκλωσαν τὸ κέντρο καὶ τὸ ἐσύντριψαν. Γεμάτοι τρόμο οἱ Πέρσες τρέχουν νὰ σωθοῦν στὰ πλοῖα τους. Ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες δὲν τοὺς ἀφήνουν. Στὴν παραλία γίνεται φοβερός ἀγώνας. Οἱ νικητὲς προσπαθοῦν νὰ κάψουν τὰ πλοῖα τῶν Περσῶν.

Ἐνας Ἀθηναῖος στρατιώτης, ὁ Κυνέγειρος ἐπήδησε στὴ θάλασσα γιὰ νὰ σταματήσει ἕνα πλοῖο καὶ τὸ ἄρπαξε ἀπὸ τὴν

πρύμνη. Μὰ οἱ Πέρσες τοῦ ἔκοψαν τὸ χέρι μὲ ἓνα τσεκούρι. Τὸ ἄρπαξε τότε μὲ τὸ ἄλλο, τοῦ τὸ κόβουν καὶ ἐκεῖνο. Τὸ ἄρπαξε κατόπιν μὲ τὰ δόντια καὶ οἱ Πέρσες τοῦ ἔκοψαν τὸ κεφάλι.

Μέσα στὸ θρίαμβο αὐτὸν τῆς νίκης, ἓνας ἄλλος στρατιώτης ἔτρεξε στὴν Ἀθήνα νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν νίκη καὶ φτάνοντας δὲν ἐπρόφτασε παρὰ νὰ εἰπῇ: «**νενικῆκαμεν**» καὶ ἐξεψύχησε.

Οἱ νικημένοι Πέρσες φεύγοντας ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα ὁδήγησαν τὰ πλοῖα τους στὸ Φάληρο, μὲ σκοπὸ νὰ κυριέψουν τὴν Ἀθήνα, πού τὴν ἐθεωροῦσαν πὼς ἦταν χωρὶς ὑπερασπιστές. Ὁ Μιλτιάδης ὅμως ἀντελήφθηκε τὰ σχέδιά τους. Ἀφήνει στὸ Μαραθῶνα τὸν Ἀριστείδη νὰ φυλάξῃ τὰ λάφυρα καὶ αὐτὸς μὲ τὸ στρατὸ ἔρχεται στὴν Ἀθήνα. Σὰν εἶδαν οἱ Πέρσες ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Φαλήρου πὼς ἀπέναντί τους βρισκόνταν οἱ Ἕλληνες ἔτοιμοι γιὰ πόλεμο, ἔστριψαν τὰ καράβια τους καὶ τράβηξαν νικημένοι γιὰ τὴν Περσία.

Ὑστερα ἀπὸ δυὸ ἡμέρες ἦρθαν καὶ οἱ Σπαρτιάτες, πού ἐλυπήθηκαν, γιατί ἔφτασαν ἀργὰ καὶ δὲν ἔλαβαν μέρος στὴ μάχη. Ἐσυγχάρηκαν τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπῆγαν νὰ ἰδοῦν τὸ πεδίο τῆς μάχης, τὰ λάφυρα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους.

Σ' αὐτὴν τὴν μάχη, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐτόλμησαν νὰ ἀντικρίσουν τοὺς Μήδους, πού καὶ τὸ ὄνομά τους ἀκόμα ἔφερε φόβο, οἱ βάρβαροι ἔχασαν 6.400 ἄντρες, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι μόνον 192.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν μὲ μεγάλες τιμὲς τοὺς νεκροὺς των, ἔστησαν μνημεῖο τῆς ἀθάνατης δόξης τῶν μαραθωνομάχων καὶ ἔγραψαν ἀπάνω:

«Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν» (*).

Ἡ ἱστορική αὐτὴ μάχη ἔγινε στὰ 490 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Μιλτιάδης ἀπόκτησε μεγάλη δόξα. Ἀλλὰ θέλοντας νὰ τιμωρήσῃ τὴ νῆσο Πάρο, πού ἐδήλωσε ὑποταγὴ στοὺς Πέρσες ἐπῆγε νὰ τὴν πολεμήσῃ. Δὲν ἐπέτυχε ὅμως νὰ τὴν κυριέψῃ καὶ πληγωμένος ἐγύρισε πάλι στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἐτιμωρήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ σὲ λίγο ἐπέθανε.

*) «Οἱ Ἀθηναῖοι πολεμώντας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων κατέστρεψαν στὸ Μαραθῶνα τὴ δύναμη τῶν χρυσοφόρων Μήδων».

Ὁ Θεμιστοκλῆς

Μετὰ ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Μιλτιάδη διακρίθηκαν στὴν Ἀθήνα δυὸ διάσημοι πολιτικοὶ ἄνδρες, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης. Καὶ οἱ δυὸ τους ἦταν μαραθωνομάχοι. Οἱ ἄνδρες αὐτοὶ δὲν εἶχαν τὰ ἴδια πολιτικὰ φρονήματα. Ὁ καθένας εἶχε δικό του κόμμα. Εἶχαν ὅμως καὶ οἱ δυὸ τόση μεγάλη φιλοπατρία, ὥστε γιὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐσκέπτονταν καὶ δὲν ἐφρόντιζαν παρά, πῶς νὰ κάμουν τὴν πατρίδα τους περισσότερο ἰσχυρὴ καὶ ἐνδοξη.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία ἐφαινόταν ζωηρὸς καὶ φιλόδοξος. Ὁ δάσκαλός του ἔλεγε, πῶς αὐτὸς ὁ νέος θὰ κάμῃ ἢ μεγάλο καλὸ ἢ μεγάλο κακὸ στὴν πατρίδα του, ὅταν μεγαλώσῃ.

Ἐπιπλέον ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνα ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδη τοῦ ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση καὶ ἐγίνε σκεπτικὸς καὶ ἀνήσυχος. Ἄλλαξε τελείως. Στὸς φίλους του, ποὺ τὸν ἐρωτοῦσαν ἔλεγε:

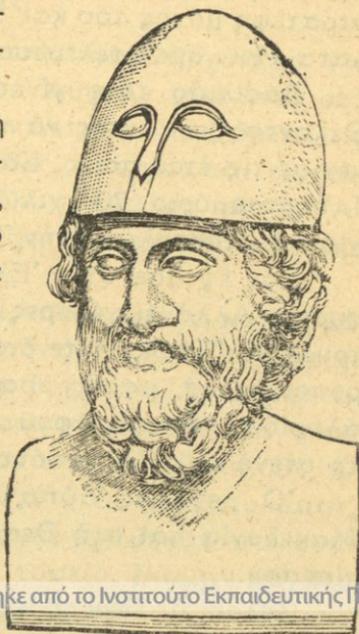
« *Ὄνκ ἐγὼ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τροπαιον* ».

Δηλαδή: « Δὲ μὲ ἀφήνει νὰ περῶ χάσω ἢ δόξα τοῦ Μιλτιάδη ».

Γι' αὐτὸ ἄρχισε ἀπὸ τότε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας του. Ἦταν σπουδαῖος πολιτικὸς καὶ ἐπίστευε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὅτι οἱ Πέρσες θὰ ἔκαναν καὶ νέα ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Συμβούλεψε λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους, νὰ χρησιμοποιοῦν ὅλα τὰ χρήματα τοῦ κράτους, γιὰ νὰ κατασκευάσουν ἰσχυρὸ στόλο καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμοι.

Ὁ Ἀριστείδης ὅμως, ποὺ ἦταν ἀρχηγὸς ἄλλου κόμματος, εἶχε ἀντίθετη γνώμη. Ἐνόμιζε πῶς θὰ ἐνικοῦσαν τοὺς Πέρσες πάλι στὴν ξηρὰ, ὅπως στὸ Μαραθῶνα.

Ὁ Θεμιστοκλῆς τότε γιὰ νὰ μὴν ἔχῃ ἐμπόδια στὰ ἔργα του

Ὁ Θεμιστοκλῆς

κατόρθωσε νὰ ἐξοστρακίσῃ τὸν Ἀριστείδη ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἐμεινε ἔτσι μόνος του κι ἔβαλε σὲ ἐφαρμογὴ τὰ μεγάλα του σχέδια, ποὺ ἔσωσαν καὶ ἐδόξασαν τὴν Ἑλλάδα, ὅπως θὰ ἰδοῦμε.

Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν.

Ὁ Λεωνίδας

Ὁ Δαρεῖος, ὅταν ἔμαθε τὴν καταστροφὴ τοῦ στρατοῦ του στὸ Μαραθῶνα, δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἀποφασίζει νὰ ἐκστρατεύῃ μόνος του καὶ διατάζει νὰ ἐτοιμαστοῦν νέα στρατεύματα. Πρὶν ὅμως τελειώσουν οἱ στρατιωτικὲς ἐτοιμασίες ἐπέθανε.

Βασιλιάς τότε γίνεται ὁ γιὸς του, ὁ ὑπερήφανος Ξέρξης. Θέλοντας καὶ αὐτὸς νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργο τοῦ πατέρα του ἐσυνέχισε τὶς ἐτοιμασίες. Καὶ τὸ ἔτος 480 πρὸ Χριστοῦ ξεκινάει μὲ 1 ἑκατομμύριο 700 χιλιάδες στρατὸ καὶ 1200 πλοῖα πολεμικὰ γιὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα.

Σὰν ἔφτασε στὸν Ἑλλησπόντο διέταξε νὰ κάμουν δυὸ γέφυρες. Ἀλλὰ οἱ γέφυρες αὐτὲς τὴ νύχτα διαλύθηκαν ἀπὸ τὴν τρικυμία. Ἐδῶκε τότε διαταγὲς νὰ ἀποκεφαλίσουν τοὺς γεφυροποιούς, νὰ μαστιγώσουν τὴ θάλασσα καὶ νὰ τὴ δέσουν μὲ ἀλυσίδες. Ἐπειτα ἀφοῦ κατασκεύασαν νέες γέφυρες, ἐπέρασε τὸ στενὸ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ὁ μέγας αὐτὸς στρατὸς ἐπροχώρησε στὴ Θράκη, στὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θεσσαλία χωρὶς νὰ συναντήσῃ καμιά ἀντίσταση.

Τέλος ὁ Ξέρξης ἔφτασε στὶς Θερμοπύλες, ἐνῶ ὁ στόλος του, ποὺ ἔπλεε ὅλο τὴν παραλία, ἔφτασε στὸ ἀκρωτήριο Ἀρτεμίσιο τῆς Εὐβοίας.

Τὸ στενὸ τῶν Θερμοπυλῶν τὸ ἐφύλαγε ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Λεωνίδας μὲ 300 Σπαρτιάτες καὶ 5.500 ἄλλους Ἕλληνες. Ἀπέναντι στὸ Ἀρτεμίσιο ἐπερίμενε ὁ ἑλληνικὸς στόλος.

Ὅταν ἐπλησίασαν οἱ Πέρσες στὸ στενὸ τῶν Θερμοπυλῶν ἓνας χωρικός τρέχει πρὸς τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς λέει, ὅτι οἱ βάρβαροι εἶναι τόσο πολλοί, ὥστε ὁ ἥλιος θὰ σκεπαστῇ ἀπὸ τὰ βέλη ποὺ θὰ ρίξουν. Ἀλλ' αὐτοὶ τ' ἄκουσαν ἀτάραχοι. Μάλιστα ἓνας Σπαρτιάτης ἀπάντησε: « *τόσο τὸ καλύτερο, γιατί θὰ πολεμήσωμε κάτω ἀπὸ σιὰ* ».

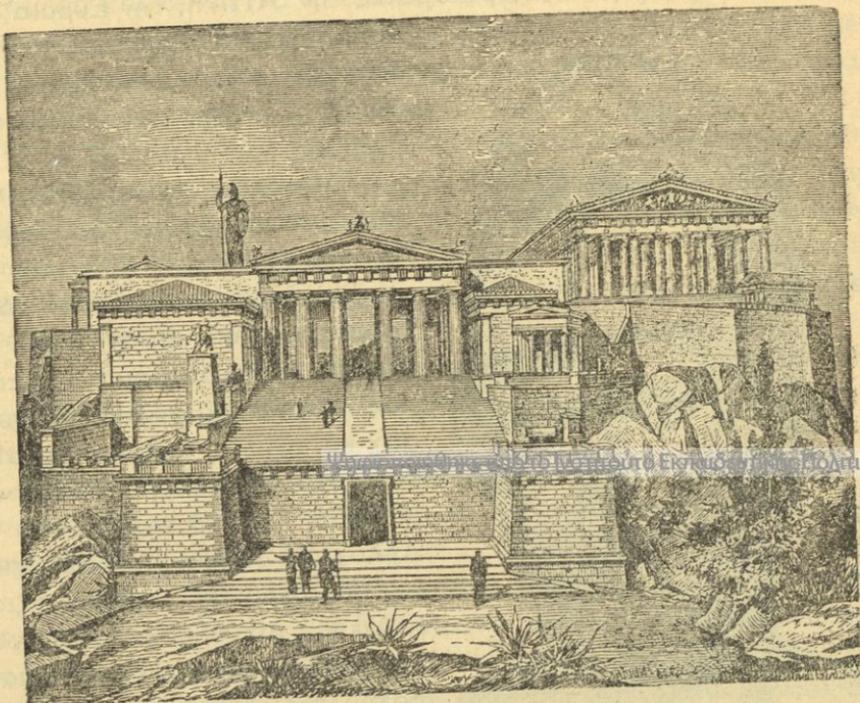
Ὅταν ὁ Ξέρξης ἔμαθε πὼς λίγος ἑλληνικὸς στρατὸς ἐφύ-

“Όταν έμιλουσε, οί λόγοι του έκαναν τόση μεγάλη έντύ-
πωση, ώστε συνετάραζαν όλόκληρη τήν Έλλάδα. Γι’ αυτό οί
’Αθηναίοι τόν παρομοίαζαν μέ τόν Δία και τόν έλεγαν «’Ο-
λύμπιο».

Και για τίς πολλές του λοιπόν αυτές άρετές τόν εξέλεγαν
οί ’Αθηναίοι επί 25 χρόνια στρατηγό.

Τό πλούσιο ταμείο τών συμμαχικών χρημάτων τό χρησιμο-
ποίησε ό Περικλής για νά όχυρώση και νά καλλωπίση ακόμη
περισσότερο τήν πόλη τής ’Αθηνᾶς.

3 — Πρώτα έχτισε και άλλο τεΐχος ανάμεσα στά δυό μακρά
τείχη του Κίμωνα. Κατασκεύασε τρία λιμάνια στόν Πειραιά.

’Η ’Ακρόπολη μέ τόν Παρθενώνα

Μά πιό πολύ έστόλισε τήν ’Ακρόπολη. Έχτισε έπάνω στόν ιερό
βράχο τόν Παρθενώνα μέ σχέδια του ’Ικτίου και του Καλλι-
κράτη. Μέσα στό ναό έτοποθέτησαν τό χρυσελεφάντινο άγαλμα
τής ’Αθηνᾶς, πού κατασκεύασε ό όνομαστός γλύπτης Φειδίας.
’Επίσης έκαμε τά Προύλεια, τό ’Ερέχθειο και τό ναό τής ’Α-

πτέρου Νίκης. Τέλος ἔστησε τὸ μεγάλο χάλκινο ἄγαλμα τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, πού τὸ δόρυ τῆς ἐφαινόταν ἀπὸ τὸ Σούνιο.

Στὴν ἐποχὴ τοῦ Περικλῆ ἀκμάσανε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ οἱ ἐπιστῆμες. Τότε ἔζησαν οἱ μεγαλύτεροι σοφοί, ποιητὲς καὶ συγγραφεῖς τῆς Ἑλλάδος, ὅπως εἶναι οἱ ζωγράφοι Ζεῦξης καὶ Πολύγνωτος, οἱ φιλόσοφοι Ἀναξαγόρας, Σωκράτης, Πλάτωνας, οἱ ἱστορικοὶ Ἡρόδοτος, Θουκυδίδης, Ξενοφώντας, οἱ ποιητὲς Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Ἀριστοφάνης, ὁ γλύπτης Φειδίας, ὁ ρήτορας Λυσίας, ὁ ἰατρός Ἴπποκράτης. Ὅλα τὰ μεγαλύτερα ἑλληνικὰ πνεύματα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλῆ ὀνομάστηκε «χρυσὸς αἰώνας».

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Περικλῆ σώζονται σήμερα ἐρειπωμένα καὶ προκαλοῦν τὸ θαυμασμὸ ὄλου τοῦ κόσμου.

Τὸ μεγάλο πατριωτικὸ πνεῦμα τοῦ Περικλῆ ἐσκέφτηκε ἐπίσης ἓνα θαυμάσιο σχέδιο. Ἦθελε νὰ ἐνώση ὅλες τὶς ἑλληνικὲς πολιτεῖες σὲ μιὰ συμμαχία, ὥστε νὰ γίνῃ μιὰ Ἑλλάδα μεγάλη καὶ ἰσχυρή. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ σκοπὸ τοῦ ἔστειλε πρέσβεις σὲ ὅλες τὶς πόλεις καὶ τοὺς ἀνακοίνωσε τὸ σχέδιό του.

Ἀλλὰ οἱ Σπαρτιάτες καὶ οἱ φίλοι τους ἀπὸ ἀντιζηλία δὲν ἐσυμφώνησαν μὲ τὴν πρόταση τοῦ Περικλῆ, γιατί ἦταν ἀντίθετη στὰ συμφέροντά τους. Κι ἔτσι ἡ μεγάλῃ ἰδέα τοῦ Περικλῆ ἐματαιώθηκε.

Τὸ Ἄργος

Τὸ Ἄργος στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια, δηλαδὴ τὸν ὄσῳ αἰῶνα π. Χ. πού εἶχε βασιλιά τὸν Φεῖδωνα, ἀπόκτησε μεγάλη δύναμη καὶ ἦταν τὸ ἰσχυρότερο κράτος, ὄχι μονάχα τῆς Πελοποννήσου μὰ καὶ ὀλόκληρης τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ μεγάλος αὐτὸς κυβερνήτης του ἔκοψε πρῶτος ἀσημένια νομίσματα καὶ ἴδρυσε μάλιστα στὴν Αἴγινα νομισματοκοπεῖο. Αὐτὴ ἡ ἐφεύρεση τοῦ νομίσματος ἦταν πολὺ σπουδαία τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, γιατί διευκόλυνε τὸ ἐμπόριο, πού μέχρι τότε ἐγινόταν μὲ ἀνταλλαγὴ εἰδους.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Φεῖδωνα τὸ Ἄργος ἔχασε τὴ δύναμή του. Στους Περσικοὺς πολέμους δὲν ἔλαβε μέρος στὸν ἀγῶνα ἀλλὰ ἔμεινε οὐδέτερο. Τὸν καιρὸ πού ἡ Ἀθήνα βρισκόταν στὴν ἀκμὴ τῆς ὑπῆρχε στὸ Ἄργος σπουδαία καλλιτεχνικὴ σχολή.

Σ' αὐτὴν ἀναδείχτηκε ὁ φημισμένος γλύπτης **Πολύκλειτος**, ποὺ κατασκεύαζε ἀνδριάντες ἀθλητῶν.

Ἡ Κόρινθος

Ἡ Κόρινθος ἦταν χτισμένη στὸν Ἴσθμό καὶ εἶχε δυὸ λιμάνια, τὸ ἓνα στὸν Σαρωνικὸ καὶ τὸ ἄλλο στὸν Κορινθιακὸ κόλπο. Τὰ λιμάνια αὐτὰ τῆς ἔφεραν πολλὰ πλοῦτη γι' αὐτὸ καὶ ἐπροόδεψε ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια καὶ στὴ ναυτιλία καὶ στὸ ἐμπόριο.

Τὰ πλοῦτη τους οἱ Κορίνθιοι τὰ ἐχρησιμοποίησαν γιὰ νὰ στολίσουν τὴν πόλη τους μὲ ὠραίους ναοὺς, μὲ θέατρο, μὲ γυμναστήρια, μὲ βωμοὺς καὶ μὲ ἄλλα μεγάλα κτίρια. Ἡ Κόρινθος ἔγινε σιγὰ σιγὰ μιὰ ἀπὸ τὶς ὠραιότερες καὶ πλουσιότερες πολιτεῖες τῆς Ἑλλάδος.

Τὴ μεγαλύτερη ὅμως δύναμη καὶ δόξα ἀπόκτησε ἡ Κόρινθος, ὅταν τὴν ἐκυβέρνησε ὁ **Περίανδρος**, ποὺ ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἡ ναυτικὴ αὐτὴ πόλη ἔστειλε πολλὲς ἀποικίες. Οἱ σπουδαιότερες εἶναι οἱ **Συρακοῦσες**, ἡ **Κέρκυρα**, ἡ **Ἐπίδαμος**, ἡ **Λευκάδα** καὶ ἡ **Ποτίδαια**.

Στοὺς Περσικοὺς πολέμους ἔλαβε μέρος μαζί μὲ τοὺς ἄλλους συμμάχους. Κατόπιν ἐμπήκε στὴν Πελοποννησιακὴ συμμαχία, ποὺ τὴ διοικοῦσαν οἱ Σπαρτιάτες, γιὰτι καὶ οἱ Κορίνθιοι ἦταν ἀπὸ τὴ δωρικὴ φυλὴ καὶ ἀκόμα γιὰτι ἐχθρευόνταν τοὺς Ἀθηναίους, ποὺ τοὺς **συναγωνίζονταν** στὸ ἐμπόριο καὶ στὴ ναυτιλία. Γι' αὐτὸ καὶ στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο ἐπολεμήσαν μαζί μὲ τοὺς Σπαρτιάτες κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

Τέλος ἡ ὠραία Κόρινθος καταστράφηκε ἀπὸ τὸν Ρωμαῖο στρατηγὸ **Μόμμιο**, ποὺ ἐκυρίεψε τὴν Ἑλλάδα τὸ ἔτος 146 π.Χ.

Οἱ Συρακοῦσες

Οἱ Ἕλληνες, καθὼς εἶπαμε, εἶχαν ἰδρύσει τόσο πυκνὲς ἀποικίες στὴ νότιο Ἰταλία καὶ τὴ Σικελία, ὥστε τὰ μέρη αὐτὰ ὀνομάστηκαν «Μεγάλῃ Ἑλλάδα». Ὄνομαστὲς ἀποικίες ἐκεῖ ἦταν ὁ **Κρότωνας**, ἡ **Νεάπολη**, ὁ **Τάραντας**, ἡ **Μεσσήνη**, ἡ **Κατάνη**, ὁ **Ακράγαντας**.

Μὰ σπουδαιότερη ἀπὸ ὅλες ἦταν οἱ **Συρακοῦσες** στὴ Σικελία, ποὺ εἶχαν μητρόπολή τους τὴν Κόρινθο.

Οι Συρακοῦσες ἔδοξάστηκαν, ὅταν εἶχαν κυβερνήτη τους τὸν Γέλωνα.

Ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ ἐξεστράτεψε ὁ Ξέρξης γιὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Γιὰ νὰ πετύχῃ τὸ σκοπὸ του εὐκολώτερα ὁ Πέρσης βασιλιάς ἔκαμε συμμάχους του τοὺς **Καρχηδόνιους**, ποὺ κατοικοῦσαν στὴν Ἀφρική ἀπέναντι στὴ Σικελία καὶ τοὺς παρράκινησε νὰ καταλάβουν τὶς ἀποικίες τῆς «Μεγάλης Ἑλλάδος».

Μὲ τὸ σχέδιο αὐτὸ εἶχε τὴν ἐλπίδα ὁ Ξέρξης, ὅτι δὲν θὰ ἔστελναν οἱ ἀποικίες αὐτὲς βοήθεια στὶς μητροπόλεις τους στὴν κυρίως Ἑλλάδα.

Οἱ Καρχηδόνιοι πραγματικά, κατὰ τὴ συμφωνία, ἐξεστράτεψαν, γιὰ νὰ ὑποτάξουν τὴ «Μεγάλῃ Ἑλλάδα». Μὰ ὁ γενναῖος **Γέλωνας** τοὺς ἐπολέμησε στὴν **Ἰμέρα** τῆς Σικελίας, τοὺς κατάστρεψε τὸ στόλο καὶ τὸ στρατὸ κι ἔτσι ἔσωσε τὶς ἀποικίες ἀπὸ τὴ δουλεία.

Ὡστε οἱ Ἕλληνες τὴν ἔνδοξη ἐκείνη ἐποχὴ, ὄχι μονάχα στὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὶς ἀποικίες κατενίκησαν τοὺς βαρβάρους κι ἔσωσαν τὸν Ἑλληνισμό.

Ἐπιπλέον ἀπὸ τὸν Γέλωνα κυβέρνησε τὶς Συρακοῦσες ὁ **Ἰέωνας**, ποὺ ἔγινε κύριος ὅλης τῆς Σικελίας.

Τὴν λαμπρὴ καὶ δοξασμένη πόλη τῶν Συρακουσῶν ἐπισκέφθηκαν τότε πολλοὶ Ἕλληνες σοφοί, καλλιτέχνες καὶ ποιητές, ὅπως ὁ **Πίνδαρος**, ὁ **Σιμωνίδης**, ὁ **Αἰσχύλος** καὶ ὁ **Πλάτωνας**.

Ἐκεῖ ἔζησε ἀργότερα καὶ ὁ **Ἄριστοτέλης**, ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς **Ἀρχιμήδης**.

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Τὰ αἷτια καὶ οἱ ἀφορμὲς τοῦ πολέμου

Μετὰ ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους δύο πόλεις στὴν Ἑλλάδα εἶχαν τὴ μεγαλύτερη δύναμη καὶ δόξα. Ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ Σπάρτη.

Ἡ Ἀθήνα εἶχε μεγάλο στόλο, πού τὸν ἔκαμε κυρίως μὲ τὰ συμμαχικά χρήματα. Ἦταν λοιπὸν ἰσχυρὴ στὴ θάλασσα καὶ εἶχε συμάχους ὅλες τὶς παράλιες πόλεις καὶ τὰ νησιά. Τὰ πλοῖα τῆς μετάφερναν τὰ ἐμπορεύματά τῆς σὲ ὅλες τὶς παραθαλάσσιες πόλεις κι ἔτσι συγκέντρωνε πάρα πολλὰ πλούτη.

Ἡ Σπάρτη πάλι εἶχε δυνατὸ στρατὸ στὴν ξηρὰ καὶ συμάχους τοὺς Πελοποννησίους καὶ ὅσες ἄλλες πολιτεῖες ἦταν στὰ μεσόγεια, μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Οἱ Σπαρτιάτες ἔβλεπαν μὲ ὑποπτο βλέμμα τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς ἐζήλευαν πού συνεχῶς ἐμεγάλωναν τὴ δύναμή τους καὶ ἐφοβόνταν, μήπως κατορθώσουν καὶ γίνουσι ἄρχηγοὶ σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ φράση εἰρήθηκε ἀπὸ τὸν νοσητὸ ἱκλαφευτικὴς πόλι Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν ἐζητοῦσαν ἀφορμὴ νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ ταπεινώσουν τοὺς Ἀθηναίους.

Πιο πολὺ ὅμως ἐζήλευε τὴ ναυτικὴ κι ἐμπορικὴ δύναμη τῶν Ἀθηναίων ἢ Κόρινθος, πού κι αὐτὴ ἦταν ἐμπορικὴ καὶ ναυτικὴ πόλη.

Ἔτσι τὰ συμφέροντα τῶν πόλεων διαίρεσαν τὴν Ἑλλάδα σὲ δυὸ μέρη: Στὴν Ἀθηναϊκὴ Συμμαχία μὲ ἀρχηγούς τοὺς Ἀθηναίους καὶ στὴν Πελοποννησιακὴ μὲ ἀρχηγούς τοὺς Σπαρτιάτες.

Ἡ κάθε μιὰ συμμαχία ἐπιζητοῦσε νὰ κυριαρχήσῃ σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἡ ἀφορμὴ δὲν ἄργησε νὰ παρουσιασθῇ.

Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ οἱ Κορίνθιοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Κερκυραίων. Οἱ Κερκυραῖοι τότε ἐζήτησαν τὴ

λαγε τὰ στενά τῶν Θερμοπυλῶν, ἐγέλασε νομίζοντας ὅτι μόλις οἱ Ἕλληνες θὰ ἔβλεπαν τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ του, θὰ ἄφηναν τὰ στενά καὶ θὰ ἔφευγαν. Γι' αὐτὸ ἄφησε νὰ περάσουν μερικές ἡμέρες χωρὶς νὰ ἐπιτεθῆ. Βλέποντας ὅμως ὅτι μάταια ἐπερίμενε, παραγγέλλει στὸ Λεωνίδα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὰ ὄπλα.

Ὁ γενναῖος Σπαρτιάτης τοῦ ἀπαντᾷ: « *Μολὼν λαβέ* ».

Ἄγανακτισμένος ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν αὐτὴ ὁ Ξέρξης διατά-

Ὁ Λεωνίδας

ζει τὸ στρατό του νὰ ἐπιτεθῆ. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἐπολέμησαν ἥρωικά καὶ ἀπόκρουσαν τοὺς ἐχθρούς. Κάνει δεύτερη ἐπίθεσιν ὁ Ξέρξης καὶ πάλι νικιέται. Τότε δίνει διαταγὴ νὰ κάμῃ ἔφοδον τὸ περίφημον «σῶμα τῶν ἀθανάτων», ἀλλὰ ἐνίκηθη καὶ αὐτὸ καὶ ὀπισθοχώρησε.

Ὁ Ξέρξης τότε βρέθηκε σὲ μεγάλη στενοχώρια.

Τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς αὐτὴ παρουσιάζεται στὸν Ξέρξη ὁ προδότης Ἐφιάλτης. Ὁ προδότης αὐτὸς ὀδήγησε 20 χιλιάδες Πέρσες ἀπὸ ἓνα κρυφὸ μονοπάτι καὶ τοὺς ἔφερε στὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Λεωνίδας σάν ἔμαθε ὅτι περικυκλώνεται, διέταξε τοὺς ἄλλους Ἕλληνας νὰ φύγουν γιὰ νὰ πολεμήσουν σὲ ἄλλη μάχη, ἐνῶ αὐτὸς μὲ τοὺς 300 Σπαρτιάτες ἔμεινε ἐκεῖ πιστὸς στοὺς νόμους τῆς πατρίδας του. Μαζὶ του ἔμειναν καὶ 700 Θεσπιεῖς ποὺ δὲ θέλησαν νὰ φύγουν.

Οἱ Ἕλληνες περικυκλωμένοι μέσα στὸ στενὸ τῶν Θερμοπυλῶν πολεμοῦν σάν λιοντάρια. Τὸ μέρος στρώνεται ἀπὸ Πέρσες νεκροὺς, ἀπὸ ἀσπίδες καὶ ὅπλα. Μὰ οἱ ἐχθροὶ ἦταν ἀτέλειωτοι καὶ ἐρίχνονταν ἀπὸ ὄλες τὶς μεριές. Ὡστόσο οἱ ἥρωες

« Μολὼν λαβὲ »

τοῦ Λεωνίδα ἀγωνίζονται μὲ πείσμα, μέχρις ὅτου ὁ ἕνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλον πέφτουν ὄλοι.

Ἡ θυσία αὐτὴ τοῦ Λεωνίδα καὶ τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ἔπασαν στὶς Θερμοπύλες, ἔμεινε ἀθάνατη, γιατί μᾶς δείχνει ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἀξίζει τίποτα μπροστὰ στὴν ἐλευθερία τῆς πατρίδας καὶ στὴν ὑπακοή στοὺς νόμους τῆς.

Ἀργότερα, ὅταν ἐτελείωσαν οἱ Περσικοὶ πόλεμοι, οἱ Ἕλληνες ἔστησαν μνημεῖο στὶς Θερμοπύλες γιὰ τὸ Λεωνίδα καὶ τοὺς 300 Σπαρτιάτες μὲ τὸ ἐπίγραμμα :

«᾽Ω ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι». *)

Τις ἡμέρες ποῦ ἐγίνονταν ἡ μάχη στὶς Θερμοπύλες, ὁ ἑλλη-
νικὸς στόλος ἐπολεμοῦσε τὸν περσικὸ στὸ Ἐρτεμῖσιο. Ἐκεῖ οἱ
Ἕλληνες ἐνίκησαν καὶ κατάστρεψαν πολλὰ πλοῖα τῶν Περσῶν.
Ὅταν ὅμως ἔμαθαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπέρασαν τὶς Θερμοπύλες καὶ
προχωροῦν πρὸς τὴν Ἀθήνα, ἔφυγαν ἀπὸ τὸ Ἐρτεμῖσιο καὶ ἤρ-
θαν στὸ στενὸ τῆς Σαλαμίνας.

Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν εἶχαν μάθει τὶς μεγάλες προετοιμασίες
τῶν Περσῶν γιὰ τὴν ἐκστρατεία τους στὴν Ἑλλάδα, ἐρώτησαν
τὸ μαντεῖο, τί πρέπει νὰ κάμουν γιὰ νὰ σωθοῦν. Ἡ Πυθία τοὺς
ἀπάντησε ὅτι τὰ ξύλινα τεῖχη θὰ σώσουν τὴν Ἀθήνα.

Μερικοὶ ἐνόμισαν, πὼς πρέπει νὰ κάμουν ξύλινα τεῖχη στὴν
Ἀκρόπολη. Ἀλλὰ ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπε στοὺς Ἀθηναίους, πὼς
ξύλινα τεῖχη εἶναι τὰ πλοῖα· αὐτὰ θὰ σώσουν τὴν πόλη.

Φτάνοντας λοιπὸν ὁ Ξέρξης στὴν Ἀθήνα τὴ βρῆκε ἔρημη,
γιατὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τὰ γυναικόπαιδα στὴν Αἴγινα καὶ
στὴν Τροιζήνα, ἐνῶ οἱ ἄντρες ἐμπήκαν στὰ πλοῖα νὰ πολε-
μήσουν.

Μόνο λίγοι γέροντες ὀχυρώθηκαν μὲ ξύλινα τεῖχη στὴν
Ἀκρόπολη γιὰ νὰ ἀντισταθοῦν. Οἱ Πέρσες ὅμως, ἀφοῦ κατέ-
στρεψαν τὴν Ἀθήνα, ἐπολιορκήσαν τὴν Ἀκρόπολη τὴν κατέ-
λαβαν, ἐσκότωσαν τοὺς γέροντες κι ἔκαψαν τὰ ἱερά.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ περσικὸς στόλος ἦρθε στὸ Φάληρο, ἐνῶ
ὁ ἑλληνικὸς μὲ ἀρχηγὸ τὸν Σπαρτιάτη Εὐρυβιάδη βρισκόταν στὰ
στενὰ τῆς Σαλαμίνας. Ἐκεῖ οἱ Ἕλληνες ναύαρχοι ἔκαμαν συμ-
βούλιο γιὰ νὰ ἀποφασίσουν, ποῦ θὰ ναυμαχήσουν.

Ὁ Εὐρυβιάδης μὲ τοὺς ἄλλους ναύαρχους ἤθελε νὰ ναυ-
μαχήσουν κοντὰ στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου. Ὁ Θεμιστοκλῆς
ὅμως ἐπέμενε, πὼς τὸ καταλληλότερο μέρος γιὰ ναυμαχία
ἦταν τὸ στενὸ τῆς Σαλαμίνας. Γιατὶ ἐκεῖ τὰ μεγάλα περσικὰ
πλοῖα δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ κινούνται μὲ εὐκολία, ἐνῶ τὰ ἑλ-

*) «᾽Ω Ξέεε, νὰ ἀναγγείλῃς στοὺς Λακεδαιμονίους ὅτι ἐπέσαμε ἐδῶ,
γιατὶ ὑπακούσαμε στοὺς νόμους των».

ληνικά, πού ἦταν μικρά, θά ἐπολεμοῦσαν μὲ μεγαλύτερη εὐκινησία καὶ θά ἐνικοῦσαν.

Ἄλλὰ καὶ οἱ δυὸ ναύαρχοι ὑποστήριζαν τὴ γνώμη τους. Γιά μιὰ στιγμή μάλιστα ὁ Εὐρυβιάδης, θυμωμένος, ἐσήκωσε τὴ ράβδο του νὰ χτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλῆ, μὰ ἐκεῖνος ἀτάραχος τοῦ λέει: « Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ ».

Ἡ στιγμή ἦταν κρίσιμη. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἤξερε, πῶς μόνο τὸ σχέδιό του θά ἔφερνε τὴ νίκη, μὰ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ κάμῃ τὸν Εὐρυβιάδη νὰ τὸ παραδεχτῆ, ἐφάρμοσε τὸ ἐξῆς τέχνασμα.

Στέλνει στὸν Ξέρξη κρυφὰ τὸν ὑπὸντοπάρχου του Σίκινο νὰ τοῦ εἰπῆ: « Ἐγὼ ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, πού εἶμαι μυστικὸς φίλος σου σὲ εἰδοποιῶ, ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέφτονται νὰ φύγουν ἀπὸ τὴ Σαλαμίνα ἂν θέλῃς νὰ τοὺς νικήσῃς, σπεῦσε νὰ τοὺς ἀποκλείσῃς μέσα στὸ στενὸ καὶ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃς ».

Ὁ Ξέρξης τὸ ἐπίστεψε καὶ διέταξε νὰ ἀποκλείσουν τὸν ἑλληνικὸ στόλο στὸ στενὸ. Ὁ Ἄριστείδης, πού ἦταν ἐξόριστος στὴν Αἴγινα, σὰν εἶδε τὴν κυκλωτικὴ κίνηση τοῦ περσικοῦ στόλου, μπαίνει σὲ ἓνα πλοιάριο, μὲ κίνδυνο περνάει ἀνάμεσα στὰ περσικὰ πλοῖα, φτάνει στὸ Θεμιστοκλῆ καὶ τοῦ λέει: « Θεμιστοκλῆ, εἶμαστε ἀντίπαλοι, ἀλλὰ ἄς ἀφήσωμε τίς φιλονικίες καὶ ἄς σώσωμε τὴν πατρίδα, ἐσὺ ὡς στρατηγὸς καὶ ἐγὼ ὡς ἀπλὸς στρατιώτης ». Ἐπειτα τοῦ ἀνάγγειλε ὅτι οἱ Πέρσες ἐκύκλωσαν τὸ στενὸ. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς τοῦ ἐξήγησε, πῶς αὐτὸ ἦταν σχέδιο δικό του γιὰ νὰ νικήσουν.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

* *

Ὅταν ἐξημέρωσε ἡ ἐπομένη ἡμέρα ὁ περσικὸς στόλος ἦταν παραταγμένος ἀπέναντι στὸν ἑλληνικὸ, ἔτοιμος γιὰ τὸν ἀγῶνα.

Ὁ Ξέρξης, καθισμένος ἐπάνω σὲ χρυσοῦ θρόνο στὸ ὄρος Αἰγάλεω, ἐπερίμενε νὰ καμαρώσῃ τὴ νίκη τοῦ στόλου του.

Πρῶτοι ἐπετέθησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐχτύπησαν τὰ πλοῖα τῶν Φοινίκων, πού ἀποτελοῦσαν τὸ ἰσχυρότερο μέρος τοῦ περσικοῦ στόλου. Ἐπειτα ἐμπήκαν στὸν ἀγῶνα ὅλοι οἱ σύμμαχοι.

Οἱ σάλπιγγες καὶ τὰ πολεμικὰ τραγούδια τῶν Ἑλλήνων ἐφλόγιζαν τίς ἀντρειωμένες τους καρδιές. Τὰ εὐκίνητα ἑλληνικὰ πλοῖα ὀρμοῦσαν καὶ ἐτρυποῦσαν μὲ τὰ ξμβολα τὰ βραδυκίνητα περσικὰ καράβια καὶ τὰ ἐβούλιαζαν.

Ὁ ἀγώνας, σκληρὸς καὶ ἄγριος, ἐβάσταξε ὡς τὸ βράδυ. Ἡ θάλασσα ἐγέμισε ἀπὸ τὰ συντρίμματα τῶν караβιῶν καὶ ἀπὸ τοὺς νεκρούς. Ἡ ὄρμη τῶν Ἑλλήνων ἦταν ἀσυγκράτητη. Οἱ Πέρσες τότε βλέποντας τὴ μεγάλη τους πανωλεθρία, γυρίζουν καὶ φεύγουν μὲ τὰ υπόλοιπα πλοῖα τους κατατρομαγμένοι πρὸς τὸ Φάληρο. Ἡ νίκη ἐστεφάνωσε τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα.

Ὁ μέγας βασιλιάς τῶν Περσῶν καταντροπιασμένος καὶ φοβισμένος ἀποφασίζει νὰ φύγη, γιατί ἐφοβήθηκε μήπως οἱ Ἕλληνες τοῦ χαλάσουν τὶς γέφυρες τοῦ Ἑλλησπόντου. Διέταξε τὰ ἀπομεινάρια τοῦ στόλου του νὰ ἀναχωρήσουν γιὰ τὴν Περσία καὶ ὁ ἴδιος φεύγει μὲ ὄλο τὸ πεζικό του γιὰ τὴ Θεσσαλία.

Ἐκεῖ ἀφήνει τὸ γαμβρό του Μαρδόνιο μὲ 300 χιλιάδες, γιὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα κι αὐτὸς μὲ τὸν υπόλοιπο στρατὸ φεύγει γρήγορα νὰ περάσῃ τὸν Ἑλλησπόντο.

Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσιν στοὺς βαρβάρους καὶ ἐχάρισε στὸ Θεμιστοκλῆ πανελλήνια δόξα.

Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας ἔγινε τὸ φθινόπωρο τοῦ 480 π. Χ.

Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν

Ὁ Μαρδόνιος μὲ τὸ στρατὸ του ἐξεχείμασε στὴ Θεσσαλία μὲ τὸ σκοπὸ τὴν ἀνοιξὴ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Στὸ μεταξὺ παραγγέλνει στοὺς Ἀθηναίους νὰ γίνουν φίλοι καὶ σύμμαχοι του καὶ τοὺς ὑπόσχεται νὰ τοὺς ξαναχτίσῃ τὴν πόλιν, τοὺς ναοὺς καὶ νὰ τοὺς κάμῃ ἡγεμόνες ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Μὰ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἀπάντησαν ὅτι « ἐφόσον ὁ ἥλιος ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιον δρόμον στὸν οὐρανόν, οὐδέποτε οἱ Ἀθηναῖοι θὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Πέρσες ».

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ὑπερήφανη αὐτὴ ἀπάντησιν τῶν Ἀθηναίων ὁ Μαρδόνιος προχωρεῖ πρὸς τὰ νότια καὶ μπαίνει στὴν Ἀττικὴν. Εἰσέρχεται κατόπιν στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ τὴ βρίσκει πάλι ἄδεια. Ἀπὸ ἐκεῖ κάνει νέες προτάσεις στοὺς Ἀθηναίους ποὺ βρίσκονταν στὴ Σαλαμίνα, μὰ αὐτοὶ δὲν τὶς ἐδέχτηκαν καὶ μάλιστα ἐλιθοβόλησαν τὸν βουλευτὴ Λυκίδη, ποὺ θέλησε νὰ τοὺς συμβουλέψῃ νὰ δεχτοῦν τὶς προτάσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Τότε ὁ Μαρδόνιος ξανακαίει τὴν Ἀθήνα κι ἔρχεται στὴ Πλαταιάς, ὅπου στρατοπεδεύει. Οἱ ἐνωμένες ἑλληνικὲς δυνάμεις

περίπου 100 χιλιάδες, με άρχηγό τὸν Πausanία ἐπήγαν καὶ παρατάχθηκαν ἀπέναντι στὶς περσικὲς. Τοὺς Ἀθηναίους τοὺς διοικούσε ὁ Ἀριστείδης.

Ἐκεῖ στὶς Πλαταιὲς ἔγινε μιὰ πραγματικὴ γιγαντομαχία. Τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα ἐθριάμβεψαν. Ὁ περισσότερος περσικὸς στρατὸς καταστράφηκε καὶ αὐτὸς ὁ Μαρδόνιος ἐσκοτώθηκε. Οἱ ὑπόλοιποι Πέρσες ὅταν εἶδαν τὸ θάνατο τοῦ ἀρχηγοῦ τοὺς ἐδείλιασαν καὶ ἄρχισαν νὰ τρέπωνται σὲ φυγὴ πρὸς τὸ στρατόπεδό τους. Οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐπολιόρκησαν, ἐκυρίεψαν τὸ στρατόπεδό τους καὶ τοὺς ἐξολόθρεψαν.

Ἀπὸ τὴ μεγάλη στρατιὰ τῶν Περσῶν μόνο 50 χιλιάδες ἐσώθηκαν. Στὴ μάχη αὐτὴ ἐκυρίεψαν οἱ Ἕλληνες ἄπειρα λάφυρα. Ἀπὸ τὰ λάφυρα αὐτὰ ἔκαμαν δυὸ κολοσσιαῖα ἀγάλματα ἀπὸ ὀρείχαλκο, τὸ ἓνα στὸν Δία τῆς Ὀλυμπίας καὶ τὸ ἄλλο στὸν Ποσειδῶνα τοῦ Ἰσθμοῦ. Στὸν Ἀπόλλωνα τῶν Δελφῶν ἀφιέρωσαν χρυσὸν τρίποδα μὲ χάλκινη βάση. Ἐπάνω στὴ βάση ἦταν γραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ποὺ ἔλαβαν μέρος στὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν βαρβάρων. Τὰ ὑπόλοιπα λάφυρα τὰ ἐμοίρασαν οἱ νικητὲς μεταξύ τους.

Τὴν ἴδια ἡμέρα ποὺ ἐγίνεταν ἡ μάχη στὶς Πλαταιὲς, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐθριάμβεψε στὴ Μυκάλη τῆς Μ. Ἀσίας ἀπέναντι στὴ Σάμο, ὅπου ἦταν συγκεντρωμένα 300 περσικὰ πλοῖα καὶ 60 χιλιάδες στρατιῶτες.

Μόλις ἔμαθαν οἱ Πέρσες, ὅτι ἔρχεται ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐναντίον τους, ἔσυραν τὰ πλοῖα στὴν παραλία, ὀχυρώθηκαν καὶ ἐτοιμάστηκαν νὰ ἀποκρούσουν τὴν ἐπίθεση τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἕλληνες ἂν καὶ ἦταν 35 χιλιάδες, μὲ ἀρχηγούς τὸν Σπαρτιάτη Λεωτυχίδη καὶ τὸν Ἀθηναῖο Ξάνθιππο, ἐπετέθηκαν μὲ ὄρμη καὶ ἐνίκησαν τοὺς Πέρσες.

Μὲ αὐτὴ τὴν τελευταία νίκη οἱ Ἕλληνες ἔγιναν κύριοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἔτσι μέσα σὲ ἓνα χρόνο, γενναῖα ὑπερασπίζοντας τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερία τους, ἐνίκησαν τοὺς βαρβάρους στὴ Σαλαμίνα, στὶς Πλαταιὲς καὶ στὴ Μυκάλη. Τὸ μεγαλεῖο τῶν Περσῶν βρῆκε τὸν τάφο του στὴν Ἑλλάδα. Οἱ Πέρσες δὲν ξανατόλμησαν πιά νὰ ἐκστρατέψουν ἐναντίον της.

Ὁ Πausανίας

Μετὰ τὴν νίκη στὶς Πλαταιῆς καὶ στὴ Μυκάλη ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνωμένος μὲ ἀρχηγὸ τὸν Πausανία ἐπλευσε στὴ Θράκη καὶ ἔδωξε ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς Πέρσες. Ἔπειτα ἐπροχώρησε καὶ ἐκυρίεψε τὸ Βυζάντιο, ὅπου ἔπιασε πολλοὺς Πέρσες αἰχμαλώτους.

Αὐτὴ τὴ φορά ὁ Σπαρτιάτης στρατηγὸς ἐθαμπώθηκε ἀπὸ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν μεγάλη πολυτέλεια τῶν Περσῶν, ὥστε σκέφτηκε νὰ γίνῃ τύραννος τῆς Ἑλλάδος. Καὶ γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του εὐκολώτερα, ἄφησε τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσες ἐλεύθερους καὶ τοὺς ἔδωκε ἐπιστολὴ γιὰ τὸ βασιλιά τους Ξέρξη πὺ ἐγραφε :

« Ἐγὼ ὁ Πausανίας, βασιλιάς τῆς Σπάρτης, ἐπειδὴ θέλω νὰ σὲ εὐχαριστήσω, σοῦ στέλνω πίσω τοὺς αἰχμαλώτους καὶ σοῦ προτείνω ἂν ἐγκρίνης καὶ σὺ νὰ νυμφευτῶ τὴ θυγατέρα σου καὶ νὰ σοῦ παραδώσω τὴν Ἑλλάδα. Νομίζω πὺς ἔχω τὴ δύναμη νὰ τὸ κατορθώσω αὐτό, ἂν συνεννοηθῶ μαζί σου ».

Ἄρχισε μάλιστα νὰ τρώγῃ, νὰ ντύνεται, νὰ ζῆ σὰν Πέρσης βασιλιάς καὶ γεμάτος ὑπερηφάνεια νὰ φέρνεται σκληρὰ στοὺς στρατιῶτες του καὶ στοὺς Ἕλληνες συμμάχους.

Μόλις ἔμαθαν αὐτὰ οἱ ἔφοροι τὸν ἐκάλεσαν ἀμέσως στὴ Σπάρτη νὰ ἀπολογηθῆ. Ὁ Πausανίας γιὰ νὰ μὴ δώσῃ ὑποψίες ὑπάκουσε στὴ διαταγὴ. Οἱ ἔφοροι τὸν ἀνάκριναν καὶ ἐπειδὴ δὲ βρῆκαν ἀρκετὲς ἀποδείξεις, ὅτι ἦταν προδότης, τὸν ἀθώωσαν.

Ἄλλὰ ὁ Πausανίας ἐξακολουθοῦσε νὰ στέλνῃ μυστικὰ ἐπιστολὲς ἀπὸ τὴ Σπάρτη στὸν Ξέρξη καὶ νὰ συνεννοῆται. Κάποια ἡμέρα ὁμοῦς ἕνας ταχυδρόμος του, ἅμα ἐπῆρε τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πausανία γιὰ τὸν Ξέρξη, τὴν παράδωκε στοὺς ἐφόρους. Ὅταν τὸ ἐπληροφορήθηκε αὐτὸ ὁ Πausανίας, γιὰ νὰ μὴ τὸν συλλάβουν ἔτρεξε καὶ ἐκρύφτηκε στὸ ναὸ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς.

Ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ τὸν συλλάβουν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ τὸν θανατώσουν, διέταξαν οἱ ἔφοροι νὰ ἀφαιρέσουν τὴ στέγη τοῦ ναοῦ καὶ νὰ χτίσουν τὴ θύρα καὶ τὰ παράθυρα. Λένε μάλιστα ὅτι ἡ μητέρα του ἡ Θεανώ ἔβαλε τὴν πρώτη πέτρα, γιὰτὶ δὲν ἀνεχόταν νὰ ἔχῃ παιδί προδότη.

Ἐκεῖ ἔμεινε ἐκτεθειμένος ὁ Πausανίας στὸ κρῦο καὶ στὴν πείνα ἀρκετὲς ἡμέρες. Ὅταν πιά βρισκόταν στὶς τελευταῖες του

στιγμές τὸν ἔσυραν ἔξω ἀπὸ τὸ ναό, γιὰ νὰ μὴν πεθάνῃ μέσα καὶ τὸν μολύνῃ.

Ὁ θάνατος τοῦ Θεμιστοκλῆ

Ἔστερα ἀπὸ τὴ νίκη τῶν Πλαταιῶν ἐπέστρεψαν οἱ Ἀθηναῖοι στὴν ἐρειπωμένη πόλη τους καὶ ἄρχισαν νὰ ξαναχτίζουν τὰ σπίτια τους καὶ τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν.

Τότε ὁ ἔνδοξος Θεμιστοκλῆς ἐσυμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νὰ περιτειχίσουν τὴν πόλη, γιὰ νὰ προφυλάγεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Οἱ συμπολίτες του, πού τὸν ἐκτιμοῦσαν, τὸν ἄκουσαν καὶ ἐβάλλθηκαν νὰ δουλεύουν. Ὁλος ὁ λαὸς ἐργαζόταν ἐκεῖ μὲ τὴν πιὸ μεγάλη προθυμία. Γιὰ ὑλικὸ χρησιμοποιοῦσαν τὰ πάντα. Σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα τὸ ἔργο ἐτελείωσε. Ἔτσι ἡ Ἀθῆνα ὀχυρώθηκε. Κατόπιν ὁ Θεμιστοκλῆς ὀχύρωσέ καὶ τὸν Πειραιᾶ, ὅπου ἔγινε ὁ ναύσταθμος καὶ τὰ ναυπηγεῖα τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου.

Ὁ Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας ἀπόκτησε μεγάλη δόξα, ὅσο κανένας ἄλλος Ἕλληνας. Ὅταν ἐπῆγε κάποτε στὴ Σπάρτη, οἱ Σπαρτιάτες τὸν ἐτίμησαν ἐξαιρετικά.

Μετὰ ἀπὸ λίγο καιρὸ ἐπῆγε στὴν Ὀλυμπία νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς ἀγῶνες. Μόλις ἐμπῆκε στὸ στάδιο, οἱ θεατὲς ἀδιαφορώντας γιὰ τοὺς ἀγῶνες, ἐστράφηκαν πρὸς τὸ Θεμιστοκλῆ γιὰ νὰ θαυμάσουν τὸν ἔνδοξο νικητὴ τῆς Σαλαμίνας.

Ὁ Θεμιστοκλῆς τόσο ψηφιοποίησε ἐπὶ τὸ πᾶν τὸ πρῶτο βραβεῖο τοῦ ἔκαμαν ἐκεῖ στὴν Ὀλυμπία, ὥστε ἐγύρισε καὶ εἶπε στοὺς φίλους του, ὅτι ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀπόλαυσε τοὺς καρποὺς τῶν ἀγῶνων, πού ἔκαμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλὰ ὁ μεγάλος καὶ ἔνδοξος Θεμιστοκλῆς δὲν ἐκυβέρνησε πολλὰ χρόνια ἔπειτα τὴν πατρίδα του, γιατί εἶχε πολλοὺς ἐχθρούς, πού ἐζήλευαν τὴν δόξα του. Καὶ γι' αὐτὸ ἄρχισαν νὰ τὸν κατηγοροῦν, πῶς τάχα ἤθελε νὰ γίνῃ τύραννος τῆς Ἑλλάδος. Πολιτικοὶ του ἀντίπαλοι ἦταν ὁ Κίμωνας καὶ ὁ Ἀριστείδης.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστεψαν στὶς κατηγορίες καὶ τὸν ἐξόρισαν στὸ Ἄργος. Ἄλλὰ μετάνιωσαν καὶ ἤθελαν νὰ τὸν συλλάβουν. Ὁ Θεμιστοκλῆς τότε ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐπῆγε στὸν βασιλεῖα τῆς Περσίας Ἀρταξέρξη. Ὁ Ἀρταξέρξης τὸν ὑποδέχθηκε μὲ ἀγάπην καὶ τοῦ ἐχάρισε τρεῖς πόλεις στὴ Μ. Ἀσία, γιὰ νὰ ζῆ

θλούσια ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά τους, ἐλπίζοντας πὼς μὲ τὴ βοή-
θεια τοῦ Θεμιστοκλῆ θὰ κυριέψῃ τὴν Ἑλλάδα.

Ἔστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὁ βασιλιάς Ἀρταξέρξης καλεῖ
τὸν Θεμιστοκλῆ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἑλλά-
δος. Ἐκεῖνος ὅμως, ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ προδώσῃ τὴν πατρίδα
του, ἤπιε δηλητήριο καὶ ἐπέθανε.

Ἀργότερα οἱ συγγενεῖς του μετέφεραν τὰ ὀστά του στὴν
Ἑλλάδα καὶ τὰ ἔθαψαν στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Πειραιᾶ,
ὅπου ἐστήθηκε γιὰ τιμὴ του λαμπρὸ μνημεῖο.

Ὁ Ἀριστείδης

Ὁ Ἀριστείδης ἦταν κυβερνήτης καλὸς καὶ ἐξαιρετικὰ δί-
καιος, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάστηκε: Ἀριστείδης ὁ δίκαιος. Δη-
γοῦνται τὰ ἐξῆς ἐπεισόδια, γιὰ νὰ δείξουν τὸν ἀγνὸ χαρακτή-
ρα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τέκνου τῆς Ἀθήνας:

Ἐγινόταν κάποτε ἡ ψηφοφορία γιὰ νὰ τὸν ἐξοστρακίσουν,
δηλ. νὰ τὸν ἐξορίσουν. Ἐνας ἀγράμματος χωρικός τότε, χωρὶς
νὰ τὸν γνωρίζῃ, πὼς εἶναι ὁ Ἀριστείδης, τὸν πλησιάζει, τοῦ δι-
νει ἓνα ὄστρακο καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ γράψῃ ἐπάνω τὸ ὄνομα
«Ἀριστείδης». Ἐκεῖνος παίρνοντας τὸ ὄστρακο ρωτᾷ τὸν χω-
ρικό: «Τί σοῦ ἔκαμε ὁ Ἀριστείδης καὶ θέλεις τὴν ἐξορία του;»

«Τίποτε», ἀπαντᾷ ὁ χωρικός, «οὔτε τὸν γνωρίζω μάλιστα
καθόλου, ἀλλὰ βαρῆθηκα πὰ νὰ ἀκούω νὰ τὸν ὀνομάζουν: ὁ δίκαιος
Ἀριστείδης»

Ὁ Ἀριστείδης ἔγραψε τὸ ὄνομα ἐπὶ τὸ ὄστρακο καὶ τὸ
ξανάδωσε στὸ χωρικό, χωρὶς νὰ τοῦ εἴπῃ τίποτε ἄλλο.

Λένε ἀκόμη, ὅτι ἀφήνοντας τὴν πόλιν γιὰ νὰ μεταβῇ στὴν
ἐξορία του, εὐχῆθηκε τοὺς θεοὺς νὰ μὴ συμβῇ κανένα κακὸ
στὴν πατρίδα του, πού νὰ τὸν κἀνῃ νὰ λυπηθῇ ἐκεῖ μακριά,
πού θὰ βρίσκεται. Τόσο πολὺ ἀγαποῦσε τὴν πατρίδα του.

Τὸν πατριωτισμὸ του ἀκόμα τὸν ἔδειξε πολεμώντας τοὺς
Πέρσες στὸ Μαραθῶνα, στὴ Σαλαμίνα καὶ στὶς Πλαταιές.

Μὰ ἐκεῖνο προπαντὸς πού τὸν ἔκαμε ἔνδοξο, ἦταν ἡ μεγάλη
του δικαιοσύνη. Μὲ αὐτὴν ὠφέλησε καὶ ἐμεγάλωσε τὴν πατρίδα
του. Καὶ νὰ πῶς:

Ὅταν ὁ Πausανίας ἄρχισε νὰ φέρνεται ἄσχημα στοὺς Ἑλ-
ληνες συμμάχους, ἐκεῖνοι δυσάρεστήθηκαν καὶ διέλυσαν τὴ

22
συμμαχία, πού είχαν ώς τότε μεταξύ τους. Ἄλλά ὁ Ἄριστείδης, πού ἦταν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἀρχηγὸς τῆς Ἀθήνας κατάφερε νὰ κάμῃ μιὰ νέα συμμαχία. Δηλαδή ὅλοι οἱ Ἕλληνες πού κατοικοῦσαν στὰ νησιά καὶ στὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἐνώθηκαν μὲ τοὺς Ἀθηναίους γιὰ νὰ μποροῦν καλύτερα νὰ πολεμοῦν τοὺς Πέρσες. Αὐτὴ ἡ συμμαχία ὀνομάστηκε «Ἀθηναϊκὴ συμμαχία».

Ὁ ἴδιος μάλιστα ὁ Ἄριστείδης ἐκάνονισε πόσους ἄντρες θὰ στέλνῃ ἢ κάθε πόλῃ γιὰ στρατιῶτες, πόσα πλοῖα καὶ πόσα χρήματα θὰ δίνῃ στὴ συμμαχία. Καὶ τὰ ἐκάνονισε μὲ τέτοια ἰσότητα καὶ δικαιοσύνη, ὥστε ὅλοι οἱ σύμμαχοι ἔμειναν εὐχαριστημένοι. Τὸ ταμεῖο τῆς συμμαχίας ἐγκαταστάθηκε στὴ Δῆλο.

Ὁ Ἄριστείδης ἐκυβέρνησε τὴν Ἀθήνα καὶ τοὺς συμμάχους ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐξορία τοῦ Θεμιστοκλῆ μὲ πολλὴ ἱκανότητα.

Ἄλλά ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια ἐπέθανε φτωχότατος. Ἡ πόλῃ τῶν Ἀθηνῶν τιμώντας τὸ ἔνδοξο τέκνο τῆς, τὸ κήδεψε μὲ δημοσία δαπάνη καὶ ἐφρόντισε νὰ παντρευτοῦν οἱ δυὸ ὄρφανές θυγατέρες του.

Ὁ Κίμωνας καὶ οἱ νίκες του

Ὁ Κίμωνας ἦταν γιὸς τοῦ Μιλτιάδη. Ὁ Κίμωνας ἐξεχώριζε

γιὰ τὴ φρονιμάδα του, τὸ θάρρος του, τὰ στρατιωτικά του χάρισματα καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη του στοὺς φτωχοὺς.

Γιὰ τὴν ἀνδρεία του στοὺς πολέμους καὶ γιὰ τὰ στρατιω-

τικά του προτερήματα τὸν ἐξέλεξαν οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγὸς τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας μαζί με τὸν Ἀριστείδη.

Ὁ Κίμωνας μόλις ἔγινε στρατηγὸς ἔπλευσε μετὰ τὸ συμμαχικὸ στόλο στὶς παράλιες πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ ἔδωξε ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς Πέρσες. Ἐπειτα ἦρθε στὴ Σκύρο, ποὺ τὴν κατεῖχαν Δόλοπες πειρατές. Αὐτοὶ ἦταν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τοῦ Αἰγαίου, γιατί ἐλήστευαν τὰ πλοῖα. Τὴν ἐκυρίεψε καὶ ἔδωξε ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς πειρατές.

Μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια οἱ συμμαχικὲς πόλεις τῶν νησιῶν καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἄρχισαν νὰ κουράζονται ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς πολέμους, ποὺ ἔκαναν οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ κατὰ τῶν Περσῶν.

Ὁ Κίμωνας τότε τοὺς ἐσυμβούλεψε, ἀντὶ νὰ δίνουν στρατιῶτες, νὰ στέλνουν πλοῖα καὶ περισσότερα χρήματα στὸ συμμαχικὸ ταμεῖο, γιὰ νὰ συνεχίσουν οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι τῶν πολέμους κατὰ τῶν Περσῶν. Οἱ σύμμαχοι ἐδέχτηκαν τὴν πρόταση τοῦ Κίμωνος καὶ ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν ναυτικὴ δύναμη, ποὺ τὴ διεύθυναν μόνοι τους.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀριστείδου ἔμεινε μόνος ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ὁ Κίμωνας. Ἐκστράτευε τότε στὴ Μ. Ἀσίαν καὶ ἐλευθερώνει τὶς ἑλληνικὲς πόλεις. Ἀλλὰ στὸ μεταξύ μαθαίνει, ὅτι στὶς ἐκβολὲς τοῦ Εὐρυμέδοντα ποταμοῦ συγκεντρώνεται περσικὸς στρατὸς καὶ στόλος. Δὲν χάνει καιρὸ. Πλέει ἐναντίον τους, νικάει καὶ κυριεύει 200 τριήρεις. Ἐπειτα ἀποβιβάζει στρατὸ στὴν ξηρὰ καὶ κατατροπώνει τὸ περσικὸ πεζικὸ.

Μόλις ἐτέλειωσε ἡ μάχη μαθαίνει πὼς 30 φοινικικὰ πλοῖα ἔρχονται ἐκεῖ γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς Πέρσες. Ἀμέσως ἀνοίγεται στὸ πέλαγος μετὰ ταχύτητα ἀσυγκράτητη καὶ τὰ καταστρέφει καὶ αὐτὰ.

Ἔτσι ὁ Κίμωνας σὲ μιὰ καὶ μόνη ἡμέρα ἐνίκησε τρεῖς νίκες. Οἱ νίκες τοῦ Κίμωνος ἐκαταφόβισαν τοὺς Πέρσες, ποὺ ἀναγκάστηκαν νὰ ἀφήσουν ἐλεύθερες πᾶς τὶς ἑλληνικὲς πόλεις καὶ

Ὁ Κίμωνας

ἀποτραβήχτηκαν στο έσωτερικό τῆς Μ. Ἀσίας. Λένε μάλιστα πῶς ὑπογράφηκε καί εἰρήνη μεταξύ τοῦ Κίμωνα καί τῶν Περσῶν, πού ὀνομάστηκε **Κιμώνειος εἰρήνη**.

Ὁ θάνατος τοῦ Κίμωνα

Ἦστερα ἀπό τίς μεγάλες νίκες του ὁ Κίμωνας ἐπέστρεψε στήν Ἀθήνα μέ πολλά λάφυρα καί τὰ ἐδαπάνησε γιά νά ὀχυρώσῃ καί νά στολίσῃ τήν Ἀθήνα. Ἔκαμε τεῖχος στήν Ἀκρόπολη, δεντροφύτευσε τήν Ἀκαδημία, στήν ἀγορά ἐφύτεψε δέντρα καί ἔχτισε τὰ **Μακρὰ Τείχη**, πού ἄρχιζαν ἀπό τήν Ἀθήνα κι ἔφταναν ὡς τόν Πειραιά. Ἐφερε ἐπίσης τὰ ὀστά τοῦ Θησέα ἀπό τή Σκύρο καί ἔχτισε τό Θησεῖο.

Τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀκριβῶς ἔγινε στή Σπάρτη ἓνας μέγας σεισμός καί ἐσκοτώθηκαν 20 χιλιάδες περίπου Σπαρτιάτες. Βρῆκαν τότε τήν εὐκαιρία οἱ Μεσσήνιοι καί οἱ Εἰλωτες καί ἐπαναστάτησαν. Οἱ Σπαρτιάτες ἐπειδὴ ἔβλεπαν, ὅτι μόνοι τους δέν μπορούσαν νά τοὺς καθησυχάσουν, ἀναγκάστηκαν νά ζητήσουν βοήθεια ἀπό τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁ Κίμωνας ἐσυμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νά δώσουν τήν βοήθεια καί τήν ἔστειλαν μέ ἀρχηγό τόν ἴδιον τόν Κίμωνα. Ἐπειτα ἀπό λίγον καιρό ὅμως, ἐπειδὴ νόμισαν οἱ Σπαρτιάτες, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δέν πολεμοῦν μέ εἰλικρίνεια κι ἔτσι ὁ πόλεμος δέν ἐτελείωνε, τοὺς εἶπαν νά φύγουν μέ τή δικαιολογία, πῶς δέν τοὺς ἐχρειάζονταν πιά.

Αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι ^{ἠναγκαστήθησαν ἀπὸ τὸ ἴσχυρο τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς} τὸ ἐσαφῆσαν προσβολὴ τοὺς καί ἐξόρισαν τόν Κίμωνα. Ἀλλὰ ἔπειτα ἀπὸ μερικά χρόνια μετάνιωσαν καί τὸν ἀνακάλεσαν ἀπὸ τὴν ἐξορία.

Μόλις ἐπέστρεψε ὁ Κίμωνας, πρῶτα ἐφρόντισε νά συμβιβάσῃ τοὺς Ἀθηναίους μέ τοὺς Σπαρτιάτες καί κατόπιν ἐξεστράτευσε στήν Κύπρο γιά νά τὴν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοὺς Πέρσες. Ἐνῶ ὅμως ἐπολιορκούσε τὴν πόλη Κίτιο ἐπληγώθηκε βαριά καί ἐπέθανε. Πρὶν ξεψυχῆσει ἐσυμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νά λύσουν τὴν πολιορκία καί νά ἐπιστρέψουν στήν Ἀθήνα.

Στὴν ἐπιστροφή τους οἱ Ἀθηναῖοι συνάντησαν περσικὲς δυνάμεις στήν Σαλαμίνα τῆς Κύπρου καί τίς κατενίκησαν. Ἔτσι ὁ Κίμωνας καί πεθαμένος ἐνίκησε τοὺς ἐχθρούς.

Ὁ νεκρὸς Κίμωνας μεταφέρθηκε στήν Ἀθήνα, ὅπου καί ἐθάφτηκε μέ μεγαλοπρέπεια.

βοήθεια τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τὴ βοήθεια καὶ ἔτσι οἱ Κερκυραῖοι ἐνίκησαν τοὺς Κορινθίους. Οἱ Κορίνθιοι ἀμέσως στέλνουν πρέσβεις στοὺς συμμάχους τῶν Σπαρτιάτες καὶ κατηγοροῦν τοὺς Ἀθηναίους γιὰ τὴν πράξη τους αὐτή.

Οἱ Σπαρτιάτες καλοῦν σὲ συνέδριο τὴν Πελοποννησιακὴ συμμαχία καὶ τὸ συνέδριο αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ κηρυχθῆ ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ ἐμφύλιος αὐτὸς πόλεμος τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ἄρχισε τὸ 431 π.Χ. ἐτελείωσε τὸ 404 π.Χ. καὶ ὀνομάστηκε Πελοποννησιακός. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἦταν πολὺ σκληρὸς καὶ πολὺ καταστρεπτικὸς γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Πρώτη περίοδος τοῦ πολέμου, 431—421 π.Χ.

Στὴν πρώτη περίοδο τοῦ πολέμου, ποὺ ἐκράτησε 10 χρόνια, οἱ δύο ἀντίπαλοι ἔκαναν ἀρπαγές καὶ καταστροφές. Οἱ Σπαρτιάτες καὶ οἱ σύμμαχοί τους μὲ ἀρχηγὸ τὸν βασιλιά τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμο ἔρχονταν στὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν κατάστρεφαν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ συμβουλή τοῦ Περικλῆ ἄφησαν τὰ χωράφια τους καὶ κατέφυγαν ὅλοι μὲ τὰ ὑπάρχοντά τους μέσα στὴν περικειρισμένη Ἀθήνα. Μὲ τὸ στόλο τους ὅμως κατάστρεφαν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου.

Τὸ δεύτερο ἔτος τοῦ πολέμου ἔγινε μεγάλη συμφορὰ στὴν Ἀθήνα. Ἐνα αἰγυπτιακὸ πλοῖο μετέφερε στὴν πόλη κάποια φοβερὴ ἀρρώστια, τὸν λοιμὸ, καὶ ἐπέκτεινό αὐτὸ στὴν Ἀθήνα ἦταν πάρα πολὺς κόσμος, ἡ ἐπιδημία αὐτὴ ἐξαπλώθηκε γρήγορα καὶ ἔφερε μεγάλη καταστροφή. Κράτησε τρία χρόνια καὶ ἔστειλε πάρα πολλοὺς Ἀθηναίους στὸν Ἄδη. Θεραπεία δὲν εἶχε. Ἀπὸ τὴ νόσο αὐτὴ ἀρρώστησε καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ὁ ἔνδοξος Περικλῆς καὶ ἐπέθανε.

Ὁ θάνατός του ἦταν βαριὰ συμφορὰ γιὰ τοὺς Ἀθηναίους. Τὸν Περικλῆ τὸν διαδέχτηκαν ὁ φρόνιμος Νικίας καὶ ὁ φιλοπόλεμος Κλέωνας, ποὺ ἐσυμβούλευε τοὺς Ἀθηναίους νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο, ὥσπου νὰ νικήσουν.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ οἱ Σπαρτιάτες εἶχαν ἕναν φιλοπόλεμο στρατηγὸ, τὸν Βρασίδα. Ὁ Βρασίδας γιὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἔρχεται μὲ

στρατό στη Μακεδονία και ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν συμμάχων, πού εἶχαν ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι.

Ἀμέσως ὁ Κλέωνας μὲ ἰσχυρὴ δύναμη πηγαίνει ἐκεῖ γιὰ νὰ τὸν ἐκδιώξη. Οἱ δυὸ στρατοὶ συναντήθηκαν στὴν Ἀμφίπολη τῆς Μακεδονίας, ὅπου ἔγινε σφοδρὴ μάχη. Στὴ μάχη αὐτὴ ἐνίκησαν οἱ Σπαρτιάτες, ἀλλὰ ἔπесαν καὶ ὁ Βρασιδάς καὶ ὁ Κλέωνας, οἱ δυὸ φιλοπόλεμοι ἀντίπαλοι.

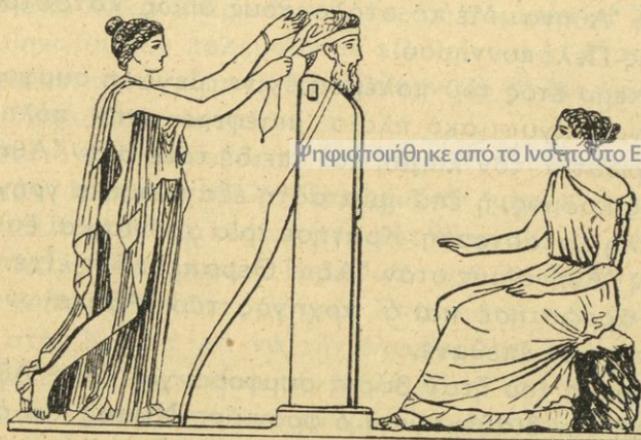
Τότε ὁ Νικίας, πού ἦταν φιλειρηνικός, ἐσυμβούλεψε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κάμουν εἰρήνη. Ἐπειδὴ μάλιστα τὴν ἐπιθυμοῦσαν καὶ οἱ Σπαρτιάτες ἐφρόντισε καὶ ἔγινε ἡ εἰρήνη γιὰ 50 χρόνια, μὲ τὴ συμφωνία νὰ ἀφήσουν ἐλεύθερους τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὶς πόλεις, πού ἐκυρίεψε ὁ ἕνας ἀντίπαλος ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Ἡ εἰρήνη αὐτὴ ὀνομάστηκε «Νικίειος εἰρήνη».

Δεύτερη περίοδος τοῦ πολέμου, 421—413 π. Χ.

Ἡ Νικίειος εἰρήνη δὲν ἐκράτησε δυστυχῶς πολὺν καιρὸ γιὰτὶ ὁ νέος ἀρχηγὸς τῆς Ἀθήνας, ὁ Ἀλκιβιάδης ἤθελε νὰ ξαναρχίσῃ τὸν πόλεμο, γιὰ νὰ νικήσῃ τοὺς Σπαρτιάτες.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ἦταν πλούσιος, ὠραῖος, μορφωμένος, φιλό-

Ἡ λατρεία τοῦ Ἑρμῆ

δοξος, ρήτορας, ὑπερήφανος ἀλλὰ καὶ ἐκδικητικός. Ἡ μεγάλη του φιλοδοξία τὸν ἔσπρωχνε νὰ σκέφτεται τολμηρὰ σχέδια. Γι' αὐτὸ παρακίνησε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐκστρατεύσουν κατὰ τῆς

Σικελίας και νά τήν κυριέψουν, γιά νά μπορέσουν ἔτσι νά νικήσουν εὐκολώτερα τοὺς Σπαρτιάτες.

Ὁ φιλειρηνικός στρατηγός Νικίας δὲν ἐσυμφωνοῦσε μὲ τὰ σχέδια αὐτὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἀλλὰ οἱ Ἀθηναῖοι τὰ εὗρισκαν θαυμάσια καὶ τὰ ἐδέχτηκαν. Μεγάλος ἐνθουσιασμός ἐπικρατοῦσε στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα ὅλα ἦταν ἔτοιμα. Ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας διορίστηκαν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ Νικίας καὶ ὁ Λάμαχος.

Ἐνα πρωὶ ὅμως, πρὶν ξεκινήσει ὁ στόλος, βρέθηκαν στὴν Ἀθήνα οἱ κεφαλὲς τῶν Ἑρωῶν σπασμένες. Αὐτὸ ἐθεωρήθηκε μεγάλη ἀσέβεια. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου βρῆκαν τότε τὴν εὐκαιρία νά τὸν συκοφαντήσουν καὶ διέδωκαν, ὅτι ἐκεῖνος καὶ οἱ φίλοι του ἔπραξαν τὴν ἀσέβεια αὐτή.

Στὸ μεταξύ ὁ στόλος μὲ ἀρχηγούς τοὺς τρεῖς στρατηγούς ἐξεκίνησε γιά τὴ Σικελία μὲ γενικὸ ἐνθουσιασμό καὶ μὲ μεγάλες ἐλπίδες.

Πίσω ὅμως οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου κατορθώνουν νά πείσουν τοὺς Ἀθηναίους, νά τὸν καλέσουν ἀμέσως νά ρθῆ καὶ νά δώσῃ λόγο γιά τὸ ἔγκλημα τῆς κοπῆς τῶν κεφαλῶν. Στέλνουν λοιπὸν τὸ ἱερὸ πλοῖο «Σαλαμινία», νά πάῃ νά τὸν φέρῃ γιά νά δικασθῆ. Ἡ «Σαλαμινία» τοὺς συνάντησε μόλις ἔφτασαν στὴ Σικελία.

Ὅταν ὁ Ἀλκιβιάδης ἔμαθε, γιὰ τὴν ἦρθε τὸ ἱερὸ πλοῖο, ὀργίστηκε τόσο πολὺ, ὥστε ἀντὶ νά ἐπιστρέψῃ στὴν Ἀθήνα, ἐπήγε στὴ Σπάρτη γιά νά ἐκδικηθῆ τὸν Ἀθηναῖο. Ἐκεῖ ὅταν ἔφτασε ἐσυμβούλεψε τοὺς Σπαρτιάτες νά στείλουν στρατὸ ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, ποὺ ἐπολιορκοῦσαν τότε τὶς Συρακοῦσες.

Πραγματικὰ οἱ Σπαρτιάτες ἔστειλαν στὴ Σικελία δυνάμεις ποὺ ἐνώθησαν μὲ τοὺς Συρακοῦσιους καὶ ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους. Ἐκεῖ ἐσκοτώθηκαν οἱ στρατηγοὶ Νικίας καὶ Λάμαχος καὶ καταστράφηκε τελείως ὁ Ἀθηναϊκὸς στρατὸς καὶ ὁ στόλος.

Αὐτὴ ἡ ἀτυχία, ποὺ ἐκλόνισε τὴ δύναμη τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κράτους, ἔγινε τὸ 413 π. Χ.

Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου, 413—404 π.Χ.

Οἱ Σπαρτιάτες σύμφωνα μὲ τὴ συμβουλή ποὺ τοὺς ἔδωσε ὁ Ἀλκιβιάδης ἔχτισαν φρούριο στὴ Δεκέλεια (Τατόϊ) κι ἔβαλαν

έκει μόνιμη φρουρά, πού έρήμωνε διαρκώς τήν 'Αττική. 'Εκτός από αυτό έναυπήγησαν και Ισχυρό στόλο.

Στήν δύσκολη εκείνη περίσταση οί 'Αθηναίοι έδειξαν θάρρος και δραστηριότητα μεγάλη. 'Ετοίμασαν νέο στόλο και κατόρθωσαν νά κατανικήσουν τούς Πελοποννησίους κοντά στη Μίλητο.

Στό μεταξύ ό 'Αλκιβιάδης, έπειδή δυσареστήθηκε με τούς Σπαρτιάτες, έφυγε και έπηγε στους Πέρσες. 'Από εκεί από τήν Πέρσια έφρόντισε νά τόν συγχωρήσουν οί συμπολίτες του οί 'Αθηναίοι και νά τόν ανακαλέσουν. Πραγματικά οί 'Αθηναίοι τόν ανακάλεσαν και τόν εξέλεξαν στρατηγό. 'Ο 'Αλκιβιάδης τότε πλέει με τό στόλο τών 'Αθηναίων στα παράλια τής Μ. 'Ασίας και νικάει πολλές φορές τούς Σπαρτιάτες. Κάποτε όμως ένικήθηκε και έπαύτηκε από στρατηγός.

Τέλος κατά τό 404 π.Χ. ό πανούργος στρατηγός τών Σπαρτιατών Λύσανδρος νικάει στη ναυμαχία πού έγινε στους Αίγους ποταμούς και καταστρέφει τελείως τόν 'Αθηναϊκό στόλο. Μόνον 8 πολεμικά πλοία έσώθηκαν με τόν στρατηγό Κόνωνα. 'Εσώθηκε και ή «Πάραλος», πού έπλευσε στον Πειραιά και ανάγκηγειλε τήν καταστροφή.

'Ο Λύσανδρος μετά τή νίκη του αúτ ή έφτασε στον Πειραιά και έπολιόρκησε τήν 'Αθήνα από τή θάλασσα, ένώ άλλος σπαρτιατικός στρατός τήν έπερικύκλωσε από τήν ξηρά.

Οί 'Αθηναίοι από τά τείχη απόκρουαν τις επίθέσεις τών έχθρών, αλλά ή πείνα και οί απρόσβλητοι ανάγκασαν νά ζητήσουν ειρήνη.

Οί Σπαρτιάτες έδέχτηκαν τήν πρόταση τών 'Αθηναίων, αλλά τούς έθεσαν τέσσερες όρους.

1. Νά γκρεμίσουν τά τείχη τής 'Αθήνας και τοϋ Πειραιά.
2. Νά παραδώσουν τό στόλο τους έκτός από 12 πλοία.
3. Νά δεχτοϋν πίσω τούς έξορίστους και
4. Νά αναγνωρίσουν τούς Σπαρτιάτες άρχηγούς στην ξηρά και στη θάλασσα.

'Η ειρήνη αúτ ή, πού έθεσε τέρμα στον καταστρεπτικό έμφύλιο πόλεμο, ύπογράφηκε τό 404 π.Χ.

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Οι Τριάκοντα τύραννοι

Οί Σπαρτιάτες άφοϋ πιά ένίκησαν τούς 'Αθηναίους, έγιναν άρχηγοί όλης τής 'Ελλάδος. Στις πολιτείες πού έκυρίεψαν έστειλαν δικούς τους διοικητές. Στην 'Αθήνα όμως άνέθεσαν τήν κυβέρνηση σέ 30 άρχοντες 'Αθηναίους. Αύτοί έκυβέρνησαν ένα μονάχα χρόνο και ήταν τόσο σκληροί και τυραννικοί, ώστε όνομάστηκαν **τριάκοντα τύραννοι**.

Στό διάστημα τής τυρανίας τους πολλοί 'Αθηναίοι έξορίστηκαν και άρκετοί έφονεύθηκαν. "Όλοι οί φίλοι τής έλευθερίας και τής δημοκρατίας έδιώχτηκαν σκληρά κι έχασαν τις περιουσίες τους. Ήταν μιá μαύρη έποχή γιά τήν 'Αθήνα.

'Αλλά τά έλεύθερα παιδιά της, δέν τήν άφηναν νά στενάξη πολύν καιρό. 'Ο έξόριστος και τολμηρός στρατηγός **Θρασύβουλος** μέ 70 γενναίους όπαδούς του κατέλαβε τό φρούριο τής Φυλής στήν Πάρνηθα. Τό τόλμημα αύτό έδωκε θάρρος και σέ άλλους 'Αθηναίους, ώστε συγκεντρώθηκαν επίστο 1000 άντρες. Μέ αύτούς ό Θρασύβουλος κατέλαβε τόν Πειραιά και ένίκησε τούς τριάκοντα τυράννους, πού αναγκάστηκαν τέλος νά φύγουν άπό τήν 'Αθήνα.

Μετά τή νίκη του ό Θρασύβουλος έμπήκε στήν πόλη, άνέβηκε στήν 'Ακρόπολη και έθυσίασε στή θεά 'Αθηνά. "Επειτα έδωκε γενική άμνηστία και ξανάφερε τό δημοκρατικό πολίτευμα.

'Από τήν έποχή αύτή ή 'Αθήνα άρχίζει νά ξαναγίνεται και πάλι ισχυρή.

'Η Κύρου 'Ανάβαση και ή Κάδοδος τών Μυρίων

"Όταν έτελείωσε ό Πελοποννησιακός πόλεμος, ό σατράπης τής Μ. 'Ασίας Κύρος θέλησε νά γίνη βασιλιάς του Περσικού

κράτους και ἐκήρυξε τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄρταξέρξη, γιὰ νὰ τοῦ πάρη τὴ βασιλεία. Συγκέντρωσε λοιπὸν 100 χιλιάδες στρατὸ καὶ 13 χιλιάδες Ἕλληνες μισθοφόρους.

Μὲ τίς δυνάμεις αὐτὲς ἐπροχώρησε καὶ συνάντησε τὸν στρατὸ τοῦ ἀδελφοῦ του στὰ **Κούναξα** τῆς Μεσοποταμίας. Ἐκεῖ ἔγινε μεγάλη μάχη, ὅπου σκοτώθηκε ὁ Κύρος καὶ ἐνίκηθη ὁ στρατὸς του. Ὁ ἑλληνικὸς ὁμῶς στρατὸς ἐνίκησε τὸ στρατὸ τοῦ Ἄρταξέρξη, ποῦ ἦταν ἀπέναντί του.

Μόλις ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες τὸ θάνατο τοῦ Κύρου, βρέθησαν σὲ δύσκολη θέση, μὰ δὲν ἀπελπίστηκαν. Ὁ Ἄρταξέρξης τότε τοὺς ἐπρότεινε νὰ παραδώσουν τὰ ὄπλα, μὰ ἐκεῖνοι ἀρνήθηκαν. Ὁ στρατηγὸς του ὁμῶς **Τισσαφέρνης** μὲ δόλο κατόρθωσε νὰ δολοφονήσῃ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων.

Ἔτσι οἱ Ἕλληνες ἔμειναν χωρὶς στρατηγοὺς σὲ ξένη χώρα καὶ ἀνάμεσα σὲ ξένους λαοὺς. Σὲ αὐτὴ τὴ γενικὴ ἀπελπίσθια ἀναλαμβάνει τὴ διοίκηση καὶ γίνεται στρατηγὸς τοὺς ὁ Ἀθηναῖος **Ξενοφώντας**. Ὁ Ξενοφώντας κατόρθωσε ὕστερα ἀπὸ πολλὰ βάσανα καὶ ἀφάνταστες περιπέτειες νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πίσω στὴν πατρίδα τοὺς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ λέγεται **Κύρου ἀνάβαση** καὶ **Κάθοδος τῶν μυρῶν**, γιὰ τὸ οἱ Ἕλληνες ποῦ ἔλαβαν μέρος ἦταν **μυρῶν**, δηλαδὴ 10 χιλιάδες περίπου.

Τὴν ἐκστρατεία αὐτὴ τὴν περιέγραψε μὲ ὅλες τίς λεπτομέρειες ὁ ἴδιος ὁ Ξενοφώντας στὸ περίφημο βιβλίον του, ποῦ τὸ ὀνόμασε «**Κύρου Ἀνάβαση**».

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου στὴν Ἀσία

Ὁ Πέρσης στρατηγὸς Τισσαφέρνης, ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὰ Κούναξα στὴ σατραπεία τοῦ στὴ Μ. Ἀσία, θέλησε νὰ τιμωρήσῃ τίς ἑλληνικὰς ἀποικίας, γιὰ τὴν ἐβοήθησαν καὶ αὐτὲς τὸν Κύρο. Ἐκεῖνες τότε ἐζήτησαν τὴ βοήθεια τῆς Σπάρτης.

Οἱ Σπαρτιάτες στὴν ἀρχὴ ἔστειλαν μικρὴ βοήθεια. Σὲ λίγο ὁμῶς καιρὸ ἔγινε βασιλιάς στὴ Σπάρτη ὁ Ἀγησίλαος. Ὁ Ἀγησίλαος ἦταν ἀδύνατος στὸ σῶμα, κοντὸς, κουτσός, μὰ φιλόδοξος καὶ ἰκανὸς στρατηγός. Ὁ ἰκανὸς λοιπὸν αὐτὸς βασιλιάς τῆς Σπάρτης ἀποφασίζει νὰ πάη μόνος του μὲ ἰσχυρὴ δύναμη στρατὸ στὴ Μικρὰ Ἀσία.

Σάν ἔφτασε ἐκεῖ ἐνίκησε τὸν Τισσαφέρνη καὶ ἐσκέφτηκε νὰ προχωρήσῃ καὶ νὰ καταλύσῃ τὸ περσικὸ κράτος. Ἄλλὰ τὸ σχέδιό του δὲν ἐπρόφτασε νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ, γιατί στὴν Ἑλλάδα πολλές πόλεις ἀντίθετες ἔκαναν συμμαχία μεταξύ τους καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Σπάρτης. Ἔτσι ὁ Ἀγησίλαος ἀναγκάστηκε νὰ ἐπιστρέψῃ πίσω στὴν Ἑλλάδα.

Ἐπιστρέφοντας συνάντησε κοντὰ στὴν **Κορώνεια** τῆς Βοιωτίας τὸ στρατὸ τῶν ἐχθρικῶν πόλεων, ὅπου καὶ τὸν ἐνίκησε, ἀλλὰ ἐπληρώθηκε.

Στὸ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαναν νέο στόλο καὶ ἐπολεμοῦσαν στὴ θάλασσα τοὺς Σπαρτιάτες.

Οἱ Σπαρτιάτες βλέποντας, πὼς δὲν μπορούσαν νὰ πολεμοῦν καὶ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἔστειλαν στὸν Ἀρταξέρξη τὸν **Ἀνταλκίδα** καὶ ὑπόγραψε εἰρήνη, αὐτὴ εἰρήνη οἱ ἑλληνικὲς ἀποικίαις ὑποδουλώθηκαν καὶ πάλι στοὺς Πέρσες.

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ

Ὁ Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πού ἐμάθαμε, καὶ ἡ Θήβα προόδευε καὶ ἐδοξάσθηκε γιὰ τὴ δύναμη καὶ τὸν πολιτισμό της. Τῇ Θήβα τὴν ἔχτισε ὁ Κάδμος, πού πρῶτος ἐδίδαξε στοὺς Ἕλληνας τὰ γράμματα καὶ πολλὲς ἄλλες τέχνες.

Στοὺς Περσικοὺς πολέμους ἐπῆγε μὲ τὸ μέρος τῶν Περσῶν, ἀλλὰ τὸ μεγάλο της τέκνο, ὁ ποιητὴς Πίνδαρος, ὕμνησε μὲ ὑπέροχα ποιήματα κατόπιν τὶς νίκες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν κι ἔτσι ἀπόπλυε τὸ αἷσχος αὐτὸ τῆς πατρίδας του.

Στῇ Θήβα γεννήθηκαν οἱ δύο ὀνομαστοὶ στρατηγοί, ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας, πού τὴν ἐδόξασαν καὶ τὴν ἔκαμαν πρώτη δύναμη στὴν Ἑλλάδα.

Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο, οἱ Σπαρτιάτες ἔγιναν ἡγεμόνες ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἄλλαξαν καὶ στὴ Θήβα τὴν κυβέρνηση. Διόρισα ^{ὡς ἀποστολὴ ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς} Σπαρτιάτῃ ἀρμοστή καὶ ἔβαλαν φρουρὰ στὴν Καδμεία, τὴν ἀκρόπολη τῆς Θήβας.

Ἡ νέα αὐτὴ φιλοσπαρτιατικὴ κυβέρνηση, μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Σπαρτιάτῃ ἀρμοστή, ἄρχισε νὰ διοικῆ τυραννικά, ὅπως οἱ τριάντα τύραννοι στὴν Ἀθήνα. Τότε πολλοὶ Θηβαῖοι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς φυγάδες ἦταν καὶ ὁ ἥρωικὸς πατριώτης Πελοπίδας, πού ἀποφάσισε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴ Θήβα ἀπὸ τοὺς τυράννους.

Συγκεκριμένη ἵσχυρὸν γι' αὐτὸ μὲ τὸ φίλο του τὸν Ἐπαμεινώνδα, πού ἔμενε στὴ Θήβα. Καὶ μιά χειμωνιάτικη νύχτα ὁ Πελοπίδας μαζί μὲ ἄλλους ὁπαδοὺς του, μπαίνουν κρυφὰ στὴν πόλη. Τῇ νύχτα ἐκείνη οἱ τύραννοι διασκέδαζαν σὲ ἕνα σπιτι. Τότε κάποιος φίλος τῶν τυράννων, πού ἀντιλήφθηκε τὴ συνω-

λοσία, τοὺς στέλνει ἓνα γράμμα, ὅπου τοὺς εἰρησώφρονες
Τὸ γράμμα αὐτὸ τὸ πήρε ἓνας ἀπὸ τοὺς τυράννους καὶ χωρὶς νὰ
τὸ διαβάσῃ τὸ ἔβαλε στὴν τσέπη του λέγοντας: «ἐς αὐριον τὰ
σπουδαῖα»· καὶ συνέχισαν τὴ διασκέδαση.

Στὸ μεταξύ ὁ Πελοπίδας με τοὺς φίλους του ντυμένοι με
γυναικεῖα φορέματα ἐμπήκαν στὴν αἶθουσα ποὺ διασκέδαζαν
οἱ τύραννοι τοὺς σκότωσαν, ἐλευθέρωσαν τὴν πόλη καὶ ἔδιωξαν
τὴ σπαρτιατικὴ φρουρὰ ἀπὸ τὴν Καδμεία ἀκρόπολη. Τότε οἱ
Θηβαῖοι ἔκαμαν στρατηγοὺς τῶν τὸν Πελοπίδα καὶ τὸν Ἐπα-
μεινώνδα.

Ἡ μάχη τῶν Λεύκτρων

Οἱ Σπαρτιάτες ἐθύμωσαν, ποὺ οἱ Θηβαῖοι ἔδιωξαν τὴ φρου-
ρὰ τοὺς ἀπὸ τὴν Καδμεία καὶ ἔστειλαν στρατὸ νὰ ξαναπάρουν
τὴ Θήβα, μὰ ὁ Πελοπίδας με τὸν Ἐπαμεινώνδα τοὺς νίκησαν.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ οἱ δυὸ Θηβαῖοι στρατηγοὶ διοργάνωσαν
καλὸ στρατὸ καὶ ἐξάπλωσαν τὸ κράτος τοὺς σὲ ὅλη τὴ Βοιω-
τία. Ἐκαμαν ἀκόμα καὶ ἱερὸ λόχο ἀπὸ 300 νέους ἐκλεκτοὺς,
ποὺ εἶχαν ὀρκιστῆ νὰ πεθάνουν πολεμώντας γιὰ τὴ δόξα καὶ
τὴν ἐλευθερίᾳ τῆς πατρίδας τοὺς.

Τὴ μεγάλη δύναμη ὅμως τῆς Θήβας, δὲν τὴν ἔβλεπαν με καλὸ
μάτι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ γι' αὐτὸ παρακίνησαν τοὺς Σπαρτιάτες
νὰ πολεμήσουν τοὺς Θηβαίους.

Καὶ πραγματικὰ οἱ Σπαρτιάτες ἐκήρυξαν νέον πόλεμο κατὰ
τῶν Θηβαίων. Ὁ στρατὸς τοὺς με τὸν βασιλιὰ Κλεόμβροτο ἔρ-
χεται στὴ Βοιωτία. Στὰ Λεύκτρα συνάντησαν τὸ ἔτος 371
π. Χ., οἱ δυὸ ἀντίπαλοι στρατοί.

Ἐκεῖ ὁ Ἐπαμεινώνδας παράταξε τὸ στρατὸ του με νέο τρό-
πο. Ἐπύκνωσε τὸ ἓνα ἄκρο τῆς παράταξης κι ἄφησε ἀδύνατο
τὸ ἄλλο. Ἡ παράταξη αὐτὴ εἶναι ἡ περίφημη λοξὴ φάλαγγα.
Στὸν ἱερὸ λόχο ἔβαλε ἀρχηγὸ τὸν Πελοπίδα. Ἡ μάχη ἄρχισε
καὶ οἱ δυὸ ἀντίπαλοι ἐπολέμησαν με ἥρωισμό ἀφάνταστο. Οἱ
Θηβαῖοι ὅμως κατόρθωσαν νὰ νικήσουν τοὺς Σπαρτιάτες καὶ
νὰ σκοτώσουν τὸν βασιλιὰ τοὺς Κλεόμβροτο.

Ἡ νίκη τῶν Θηβαίων στὰ Λεύκτρα ἔκαμε βαθιὰ ἐντύπωση
σὲ ὅλους τοὺς Ἕλληνες καὶ πολλὲς πόλεις ἔφυγαν ἀπὸ τὴ συμ-

...της και εισηγαν με τους Θηβαίους. Η Θήβα τώ-
ρα έγινε η πρώτη δύναμη μέσα στην Ελλάδα.

Η μάχη τής Μαντινείας, 362 π. Χ.

Οι δυο στρατηγοί άφου έταπεινωσαν τή Σπάρτη έξάπλω-
σαν τήν ήγεμονία τους προς τή Θεσσαλία και άνάγκασαν τόν
βασιλιά τής Μακεδονίας, νά γίνη σύμμαχός τους. Έπειτα κα-

Ο θάνατος του Έπαμεινώνδα

τασκεύασαν στόλο κι έτσι έκαμαν τή Θήβα κράτος άπειρα ενική Πολιτικής
στην ξηρά και στη θάλασσα. Ψηφιοποιήθηκε από τόν Νικόλαο Καραγιάννη, 1970

Οι Άθηναίοι άπό τήν κατάσταση αύτή άνησύχησαν σο-
βαρά και γι' αυτό έσυμμάχησαν με τούς Σπαρτιάτες με σκοπό
νά έπιτεθούν κατά τών Θηβαίων.

Δυστυχώς στο μεταξύ ό Πελοπίδας έσκοτώθηκε πολεμώντας
στή Θεσσαλία. Στρατηγός τότε έμεινε μόνο ό Έπαμεινώνδας.

Τήν έποχή εκείνη οί Άθηναίοι, οί Σπαρτιάτες κι οί άλλοι
Πελοποννήσιοι συγκέντρωσαν τις δυνάμεις τους στή Μαντινεία.
Έναντίον τους έρχεται ό γενναίος Έπαμεινώνδας με τό στρα-
τό του.

Έκει έγινε μάχη πεισματώδης, όπου ένικήθηκαν οί Σπαρ-

εἰάτες καὶ οἱ σύμμαχοί τους. Δυστυχῶς ὁμως ἐπληγώθηκε θανάσιμα καὶ ὁ στρατηγὸς Ἐπαμεινώνδας. Ἐνα ἐχθρικό δόρυ σφηνώθηκε στὸ στήθος του. Οἱ γιατροὶ εἶπαν πὼς θὰ πεθάνη μὲν βγάλουν τὸ δόρυ. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἄκουσε αὐτὰ ἀτάραχος καὶ ἐρώτησε νὰ μάθη ποιοὶ ἐνίκησαν. Κι ὅταν ἔμαθε πὼς ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι εἶπε :

« *Τώρα μπορῶ νὰ πεθάνω* » καὶ διέταξε νὰ βγάλουν τὸ δόρυ. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἓνας φίλος του τοῦ λέει : « *Ἐπαμεινώνδα, πεθαίνεις ἄτεκνος* ».

« *Ὅχι* », ἀπάντησε ἐκεῖνος, « *γιατὶ ἀφῆνω δυὸ θυγατέρες ἀθάνατες. Τῇ νίκη στὰ Δεῦκτρα καὶ τῇ νίκη στὴ Μαντινεία* ».

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἐπαμεινώνδα ἡ Θήβα ἔχασε τὴν ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἄρχισε νὰ παρουσιάζεται ἡ δύναμη τῶν Μακεδόνων.

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Ὁ Φίλιππος

Ἡ Μακεδονία ἦταν χώρα ἑλληνικὴ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, γιατί τὴν κατοικοῦσαν Ἕλληνες. Ἀλλὰ ὡς τὴν ἐποχὴ τῆς μάχης τῆς Μαντινείας δὲν εἶχε κάμει σπουδαῖα ἱστορικὰ κατορθώματα.

Ὑστερα ὅμως ἀπὸ τὴ μάχη αὐτὴ ἔγινε βασιλιάς τῆς ὀ Φίλιππος, ἄνθρωπος ἑξυπνος, φιλόδοξος καὶ δραστήριος. Ὅταν ἦταν 16 χρονῶν, εἶχε ἔλθει στὴ Θήβα ὡς ὄμηρος. Ἐκεῖ κοντὰ στοὺς ἑξοχούς στρατηγούς τὸν Ἐπαμεινώνδα καὶ τὸν Πελοπίδα ἔμαθε πολλὰ πράγματα γιὰ τὴ διοίκηση τοῦ κράτους καὶ γιὰ τὴν τέχνη τοῦ πολέμου.

Ὅταν ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησι τῆς Μακεδονίας ^{ἠθροποιήθηκε ἀπὸ τὸν στρατὸν ἑταίρους καὶ πόλεις} πολλοὺς ἐχθρούς του. Ὀπλισε τοὺς στρατιώτες του μὲ μακρὸ ἀκόντιο, ποὺ τὸ ἔλεγαν σάρισσος καὶ τὸν παρέτασε στὴ μάχη μὲ δικό του σχέδιο. Ἡ παράταξι αὐτὴ ὀνομάστηκε μακεδονικὴ φάλαγγα.

Μακεδόνας ὀπλίτης

Κατόπιν ἔκυριεψε τὶς παράλιες πόλεις τῆς Μακεδονίας, ποὺ ἦταν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων καὶ κατέλαβε τὴ Θεσσαλία. Μετὰ ἐσχεδίαζε νὰ γίνῃ κύριος ὄλης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπερίμενε νὰ βρῆ ἀφορμὴ, γιὰ νὰ πετύχη τὸ σκοπὸ του. Τὴν εὐκαιρία τὴν ἔδωσε ὁ ἱερὸς πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Φωκῶν. Οἱ Φωκεῖς εἶχαν καλλιεργήσει μερικ

κρήματα του Μαντείου των Δελφών και γι' αυτό οι Θηβαίοι τους έκήρυξαν τόν πόλεμο. Μά έπειδή δέν μπορούσαν νά τους καταλάβουν, έζήτησαν τή βοήθεια του Φιλίππου.

Ο Φίλιππος φεύγει από τήν πρωτεύουσα τής Μακεδονίας τήν Πέλλα μέ στρατό κι έρχεται στη Φωκίδα. Τήν κυριεύει και καταστρέφει τις πόλεις της.

Αυτή ήταν ή πρώτη εύκαιρία, που αναμίχθηκε ο Φίλιππος στα ζητήματα των άλλων Έλλήνων.

Η μάχη τής Χαιρωνείας, 338 π. Χ.

Έπειτα από λίγα χρόνια νέος ιερός πόλεμος έδωκε τήν εύκαιρία στον Φίλιππο νά κατεβή και πάλι στην Έλλάδα. Έπειδή οι Άμφισσείς είχαν καλλιεργήσει ένα τμήμα τής ιερής γής του Μαντείου, τó άμφικτυονικό συνέδριο τους καταδίκασε για τήν πράξη τους και άνέθεσε στον Φίλιππο νά τους τιμωρήσει.

Ο Φίλιππος κατεβαίνει άμέσως στη Φωκίδα. Από κει στέλνει ένα τμήμα του στρατού του νά καταλάβη τήν Άμφισσα, ένώ ο ίδιος μέ τή μεγαλύτερη δύναμη βαδίζει προς τή Βοιωτία.

Οι Άθηναίοι κατάλαβαν τότε, πώς ο Φίλιππος έχει σκοπό νά γίνη κύριος όλης τής Έλλάδος. Στην περίπτωση αυτή ο μέγας τους ρήτορας Δημοσθένης κατορθώνει μέ φλογερούς λόγους νά τους κάνει νά συμμαχήσουν μέ τους Θηβαίους και νά πολεμήσουν τόν Φίλιππο.

Η συμμαχία έγινε και ο ένός ^{πρόσωπο} στρατός ^{από} ^{το} ^{παιδί} ^{του} ^{Αθηναίου} ^{Πολιτικής} και των Θηβαίων έρχεται και συναντάει τόν Μακεδονικό στρατό στη Χαιρώνεια. Οι σύμμαχοι έπολέμησαν εκεί στη Χαιρώνεια ήρωικά για τήν έλευθερία τους, αλλά ένικήθηκαν από τή μακεδονική φάλαγγα. Ολόκληρος ο ιερός λόχος των Θηβαίων έπεσε πολεμώντας γενναία.

Στη μάχη αυτή διακρίθηκε και ο Άλέξανδρος, που μικρός παρακολουθούσε τόν πατέρα του τόν Φίλιππο.

Στη Χαιρώνεια άργότερα έστήθηκε μαρμάρινος λέοντας, που συμβολίζει τó θάρρος εκείνων, που έπεσαν για τήν έλευθερία.

Ο Φίλιππος μετά τήν νίκη του κατεβαίνει στην Κόρινθο και συγκαλεί όλες τις έλληνικές πόλεις σε συνέδριο. Τó συνέδριο αυτό αποφάσισε νά μείνουν οι έλληνικές πόλεις άνεξάρτητες

καὶ ἀναγνώρισε τὸν Φίλιππο γενικὸν ἀρχιστράτηγο τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἔτσι ἐφανερώθηκε πλέον ὅτι ὁ Φίλιππος δὲν ἤθελε νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐνώσῃ σὲ ἓνα μεγάλο κράτος καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Περσῶν.

Μὰ τὸ σχέδιο του δὲν ἐπρόλαβε νὰ τὸ βάλῃ σὲ ἐφαρμογή, γιατί μόλις ἐγύρισε στὴ Μακεδονία ἐδολοφονήθηκε.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἡ παιδικὴ του ἡλικία

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦταν γιὸς τοῦ Φιλίππου, τοῦ βασιλιᾶ τῆς Μακεδονίας. Ἦταν ὠραῖος, μέ ξανθὰ καὶ κατσαρὰ μαλ-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μὲ ἓνα πήδημα βρέθηκε καβαλάρης...

λιά, δυνατὸς καὶ θαρραλέος. Ἀπὸ μικρὸς ἀγαποῦσε νὰ γυμνάζῃ τὸ σῶμα του, γιατί ἤθελε νὰ γίνῃ, ὡς τὸν Ἀχιλλεῦς, ἥρωας. Ἀγαποῦσε πολὺ καὶ τὰ γράμματα καὶ εἶχε διδάσκαλό του τὸν μεγάλο φιλόσοφο Ἀριστοτέλη. Τὸν διδάσκαλό του τὸν ἐτίμοῦσε καὶ ἔλεγε γι' αὐτόν, ὅταν πιά μεγάλωσε καὶ δοξάστηκ

«Ἄν δὲν ἦταν ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκαλός μου, δὲ θὰ ἐγινόμουν
ὄ, τι ἔγναι».

Ἀπὸ τοὺς ποιητὲς ἀγαποῦσε πρὸ πολὺ τὸν Ὅμηρο καὶ ἤ-
ξερε ἀπέξω τὴν Ἰλιάδα.

Ἦταν ἀκόμα τολμηρὸς καὶ ριψοκίνδυνος. Κάποτε ὁ πατέ-
ρας του εἶχε ἓνα ἄγριο ἄλογο μὲ πολὺ μεγάλο κεφάλι, ποὺ τὸ
ἔλεγαν **Βουκεφάλα**. Κανένας δὲν μποροῦσε νὰ τὸ δαμάσῃ. Ὁ
μικρὸς Ἀλέξανδρος παρατήρησε, πῶς τὸ ζῶο ἐφοβόταν πολὺ
τὸν ἴσκιό του.

Μιά ἡμέρα τὸ παίρνει, τὸ γυρίζει νὰ βλέπῃ πρὸς τὸν ἥλιο,
τὸ χαϊδεύει καὶ μὲ ἓνα πῆδημα βρέθηκε καβαλάρης. Τὸ ἄλογο
ἄρχισε νὰ τρέχῃ μὲ ὀρμὴ ὥρα πολλή, ὥσπου ἐκουράστηκε. Ὁ-
ταν ὁ πατέρας του τὸν εἶδε νὰ γυρίζῃ ἐχάρηκε πολὺ καὶ τοῦ
εἶπε: «Ζήτησε, παιδί μου, ἄλλο βασιλείο, γιατί ἡ Μακεδονία εἶναι μι-
κρὴ γιὰ σένα».

Λένε ἀκόμη πῶς, ὅταν ἐμάθαινε καμιά νέα νίκη τοῦ πατέρα
του ἔλεγε στοὺς φίλους του: «Ὁ πατέρας μου δὲν θὰ ἀφήσῃ τίπο-
τε νὰ κάμω ἐγώ.»

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος βασιλιάς

Τὸ ἔτος 336 π.Χ. μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Φιλίππου ἐγίνε βασι-
λιάς τῆς Μακεδονίας ὁ γιὸς του Ἀλέξανδρος σὲ ἡλικία 20
χρονῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφοῦ ἀνέβηκε στὸ θρόνο, ἀποφάσισε
νὰ ἐκτελέσῃ τὰ μεγάλα σχέδια τοῦ πατέρα του. Ψηφιοποίησεν ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Οἱ ἑλληνικὲς πόλεις ὁμῶς ἐτοιμάζονταν τότε νὰ ἐπαναστα-
τήσουν, γιατί ἐθεωροῦσαν τὸν Ἀλέξανδρο μικρὸ καὶ δὲν ἤθε-
λαν νὰ τὸν ὑπολογίσουν. Ἐκεῖνος τὸ ἀντελήφθηκε καὶ ἀμέσως
κατεβαίνει μὲ ἰσχυρὸ στρατὸ καὶ στρατοπεδεύει στὴ Θήβα. Ἀπὸ
τὴν ἐξαφνὴ ἐμφάνισι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐφοβήθηκαν οἱ Ἕλληνες
καὶ τοῦ ἐδήλωσαν ὑποταγή.

Ἀπὸ τὴ Θήβα ἔρχεται στὴν Κόρινθο καὶ καλεῖ σὲ συνέδριο
τις ἑλληνικὲς πόλεις, ποὺ τὸν ἀναγνώρισαν γενικὸν ἀρχιστρά-
τηγο, ὅπως πρῶτον τὸν πατέρα του. Μονάχα ἡ Σπάρτη δὲ
θέλησε νὰ τὸν ἀναγνώρισῃ.

Κατόπιν ἐπέστρεψε στὴ Μακεδονία. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπροχώρησε
μὲ τὸ στρατὸ του πρὸς βορρᾶν καὶ ὑπόταξε ὅλες τὶς χώρες μὲ

χρι τὸν Δούναβη. Ὄταν ἐπολεμοῦσε ἀκόμα ἐκεῖ, διαδόθηκε στὴν Ἑλλάδα πὼς ἐσκοτώθηκε.

Ἡ διάδοσις ἔκαμε μερικές ἑλληνικές πόλεις νὰ ἐπαναστατήσουν. Ἡ Θήβα μάλιστα συνέλαβε τὴ μακεδονικὴ φρουρά, ποὺ βρισκόταν ἐκεῖ καὶ τὴν ἐξόντωσε.

Μόλις ἐπληροφορήθηκε αὐτὸ ὁ Ἀλέξανδρος, μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα ἔρχεται μὲ στρατὸ στὴ Θήβα καὶ τὴν πολιορκεῖ. Τὴν τρίτη ἡμέρα τὴν ἐκυρίεψε καὶ διέταξε νὰ γκρεμίσουν τὰ τεῖχη καὶ ὅλα τὰ σπίτια ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ποιητῆ Πινδάρου.

Ἀπὸ τὴ Θήβα κατέβηκε πάλι στὸν Ἴσθμό, ὅπου ἐκάλεσε συγκέντρωση ὄλων τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουν ὡς ἀρχιστράτηγο τῆς ἐκστρατείας, ποὺ ἤθελε νὰ κάμῃ κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἀφοῦ τὸν ἀναγνώρισαν ἐπέστρεψε στὴ Μακεδονία καὶ ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζεται γιὰ τὴν μεγάλη του ἐκστρατεία.

Ἡ μάχη στὸ Γρανικὸ

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ ἔτους 334 π.Χ. ὅλα ἦταν ἔτοιμα. Ἀφήνει τότε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στὴν Πέλλα τὸ στρατηγὸ του Ἀντίπατρο κι αὐτὸς μὲ 30 χιλιάδες πεζοὺς καὶ 4.500 ἵππεις ἐξεκίνησε γιὰ νὰ κατακτήσῃ τὸ Περσικὸ κράτος. Στρατηγούς του εἶχε τὸν Περδίκκα, τὸν Κλεῖτο, τὸν Παρμενίωνα, τὸν Πτολεμαῖο καὶ ἄλλους.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Περνᾶ μὲ τὸ στρατὸ του τὸν Ἑλλήσποντο. Μὰ πρὶν βγῆ στὴ στεριά ἔριξε τὸ κοντάρι του καὶ τὸ ἔμπηξε στὴ γῆ γιὰ σημάδι, πὼς γίνεται κύριος τῆς Ἀσίας. Ἐπειτα πρῶτος ἐπήδησε καὶ ἐπάτησε τὸ πόδι του στὴν ξηρά. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔφτασε στὴν Τροία, ὅπου ἔκαμε θυσία καὶ ἐστεφάνωσε τὸν τάφο τοῦ Ἀχιλλέα.

Ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν Δαρεῖος, ὅταν ἐπληροφορήθηκε τὴν ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔστειλε στρατὸ στὸν Γρανικὸ ποταμὸ γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Μακεδόνες νὰ προχωρήσουν μέσα στὴν Ἀσία.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ὅμως περνᾶει ἀτρόμητος τὸ ποτάμι μὲ τὸ ἵππικό του καὶ ἀκράτητος ρίχεται στοὺς Πέρσες. Τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἔτρεψε σὲ φυγὴ. Στὴ μάχη αὐτὴ ἐκινδύνεψε ὁ Ἀ-

λέξανδρος, μά τὸν ἔσωσε ὁ στρατηγός του Κλείτος.

Ἀμέτρητα ἦταν τὰ λάφυρα, πού ἐπήραν σὲ αὐτὴ τὴ μάχη οἱ Ἕλληνες. Ἀπὸ αὐτὰ ὁ Ἀλέξανδρος ἔστειλε 300 ἀσπίδες στὴν Ἀθήνα, ὡς ἀφιέρωμα στὴ θεὰ Ἀθηνᾶ μὲ τὴν ἐπιγραφή:

«Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες τίς στέλνονν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας».

Μετὰ ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Γρανικοῦ κυριεῦει τίς Σάρδεις καὶ τίς παράλιες πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τέλος φτάνει στὴν πόλη τῆς Φρυγίας **Γόρδιο**.

Μέσα στὸ ναὸ τῆς πόλης αὐτῆς βρισκόταν ἡ ἄμαξα ἐνὸς ἀρχαίου βασιλιᾶ. Ὁ ζυγὸς τῆς ἄμαξας ἦταν δεμένος στὸ τιμόνι μὲ ἓναν κόμπο τόσο τεχνικὰ καμωμένον, πού δὲν ἔβλεπε κανεὶς τίς ἄκρες του, γιὰ νὰ τὸν λύσει. Αὐτὸς ὁ κόμπος ἐλεγόταν **Γόρδιος δεσμὸς**. Καὶ ἓνας χρησμὸς ἔλεγε: «Ἐκεῖνος πού θὰ λύσει τὸν Γόρδιο δεσμὸ, θὰ γίνῃ κύριος τῆς Ἀσίας».

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφοῦ ἐδοκίμασε νὰ τὸν λύσει καὶ δὲν μπόρεσε, ἐτράβηξε τὸ ξίφος του καὶ τὸν ἔκοψε λέγοντας: «Ἐγὼ θὰ τὴν πάρω μὲ τὸ σπαθί μου».

Ἡ μάχη στὴν Ἴσο

Ὁ Δαρεῖος βλέποντας, πὼς ὁ Μ. Ἀλέξανδρος προχωρεῖ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀσίας, συγκεντρώνει πολὺ μεγάλο στρατὸ καὶ ἀποφασίζει ὁ ἴδιος νὰ πολεμήσῃ τὸν φοβερὸ Μακεδόνα. Ἐρχεται λοιπὸν καὶ στρατοπεδεύει στὴ στενὴ πεδιάδα τῆς πόλης Ἴσοο.

Μόλις τὸ ἔμαθε ὁ Ἀλέξανδρος, ^{Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαίδευτικῆς Πολιτικῆς} τρέχει σὺν ἀντήσῃ. Σὰν ἔφτασε ἐκεῖ εἶδε, πὼς ὁ Δαρεῖος εἶχε συγκεντρώσει ὅλες τίς δυνάμεις του στὴ στενὴ πεδιάδα τῆς Ἴσοο, ἀντὶ νὰ τίς παρτάξῃ σὲ ἄλλη ἀνοιχτὴ πεδιάδα. Αὐτὸ ὠφέλησε τοὺς Μακεδόνες, γιατί ἔτσι δὲ θὰ ἐπολεμοῦσαν μὲ ὀλόκληρο τὸν στρατὸ τοῦ Δαρείου.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος σὰν θύελλα ἐπετέθηκε καὶ ἐχτύπησε τὸ κέντρο τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ὅπου βρισκόταν ὁ Δαρεῖος. Ἐκεῖνος βλέποντας τὴν ἀκράτητὴ ὀρμὴ τῶν Μακεδόνων ἐφοβήθη, ἔφυγε, ἔφησε τὸ στρατὸ του καὶ ἔφυγε. Οἱ Πέρσες μόλις εἶδαν τὸν βασιλιά τους νὰ φεύγῃ, δέλιξαν καὶ διασκορπίσθηκαν. Γι' αὐτὸ ἔπαθαν ἀληθινὴ πανωλύση.

θρία. Πολλές χιλιάδες έσκοτώθηκαν και πολλές έπιάστηκαν αΐχμάλωτοι· άνάμεσα στους αΐχμαλώτους ήταν και ή οΐκογένεια του Δαρείου.

Ή από εκεί ό Μ. Ήλέξανδρος έπροχώρησε και έκυρίεψε τή Συρία. Όταν άργότερα έπολιορκούσε τήν πόλη τής Φοινίκης **Τύρο** ήρθαν πρέσβεις από τόν Δαρείο και του έπρότειναν ειρήνη και συμμαχία. Ή Ήλέξανδρος όμως άπάντησε : « *Πέστε στον βασιλιά σας, πώς οΐτε στον κόσμο μπορεί νά είναι δυό ήλιοι, οΐτε στην Περιοία δυό βασιλιάδες* ».

Κατόπιν έκυρίεψε τήν Παλαιστίνη και τήν Αΐγυπτο, όπου έχτισε τήν όνομαστή πόλη **Ήλεξάνδρεια**. Στην Αΐγυπτο έσυμβουλεύτηκε τό Μαντείο του θεού **Άμμωνα**, που βρισκόταν στην έρημο. Τό Μαντείο τόν όνόμασε γιό του **Δία**. Ή λόγος αυτός διαδόθηκε στους βαρβάρους λαούς τής Άφρικης και τους έκαμε νά ύποταχθούν στον Ήλέξανδρο χωρίς άντίσταση.

Ή μάχη στα Γαυγάμηλα

Ή Ήλέξανδρος από τήν Αΐγυπτο έπέστρεψε στην Άσία όπου έμαθε, πώς ό Δαρείος είχε συγκεντρώσει πάλι τεράστιες δυνάμεις κοντά στα **Γαυγάμηλα**.

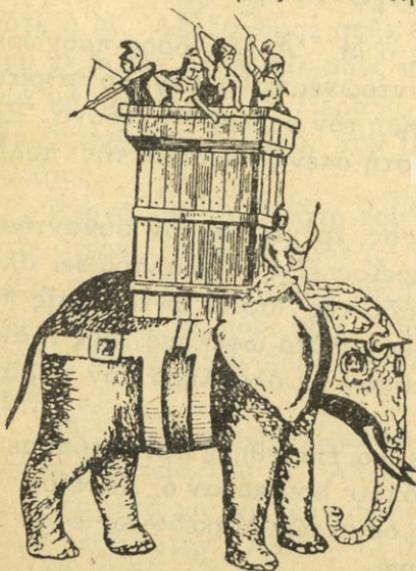
Ή πραγματικά, ένα εκατομμύριο περσικός στρατός με πολλά

δρεπανοφόρα άρματα και πολεμικούς έλέφαντες ήταν έτοιμος νά δώση άποφασιστική μάχη, γιό νά νικήση τό νεαρό κατακτητή.

Ή Ήλέξανδρος οδηγεί εκεί τό στρατό του, που ήταν 40 χιλιάδες πεζικό και 7 χιλιάδες ίππικό και τόν παρατάσσει άνέναντι στους Πέρσες.

Ή μάχη αρχίζει με πείσμα άφάνταστο. Ή Μακεδόνας βασιλιάς έφαρμόζει τολμηρό σχέδιο.

Χτυπάει με μεγάλη δύναμη τό κέντρο τής περσικής παράταξης.

Πολεμικός έλέφαντας

ματήση. Στο μέρος εκείνο έχτισε 12 βωμούς για να τιμήση τούς 'Ολύμπιους θεούς. Έκαμε θυσίες και αγώνες και έγύρισε πίσω στον 'Υδάση ποταμό.

'Εκεῖ κατασκεύασε στόλο, ἔβαλε μέσα ἓνα μέρος τοῦ στρατοῦ του με ναύαρχο τὸν Νέαρχο κι αὐτὸς με τὶς ὑπόλοιπες δυνάμεις του βαδίζοντας ἀπὸ τὴν ὄχθη ἔφτασαν ὅλοι μαζί στὴ θάλασσα. Τότε διέταξε τὸν Νέαρχο νὰ ὀδηγήσῃ τὸ στόλο ἀπὸ τὸν 'Ινδικὸ Ὠκεανὸ στὸν Περσικὸ Κόλπο. Ὁ ἴδιος με τὸ στρατό του ἐγύρισε στὰ Σοῦσα, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴ Γεδρωσία ἔρημο, ὅπου ἔχασε πολλοὺς στρατιῶτες ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα.

'Απὸ τὰ Σοῦσα ἐπῆγε στὰ 'Εκβάτανα, ὅπου ἔκαμε θυσίες κι αγώνες γιὰ νὰ ἑορτάσῃ τὶς νίκες του. Ξαφνικὰ ἐπέθανε ἐκεῖ ὁ ἀγαπημένος του στρατηγὸς 'Ηφαιστίωνα. Ὁ θάνατος τοῦ 'Ηφαιστίωνα ἐλύπησε πολὺ τὸν 'Αλέξανδρο.

'Ο θάνατος τοῦ Μ. 'Αλεξάνδρου

'Απὸ τὰ 'Εκβάτανα ἐπέστρεψε ὁ Μ. 'Αλέξανδρος στὴ Βαβυλώνα. Ἐκεῖ ἦρθαν πρεσβεῖες ἀπὸ ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ποὺ ἐζητοῦσαν τὴ συμμαχία καὶ τὴ φιλία του.

Στὸ μεταξὺ ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζῃ μεγάλῃ ναυτικῇ ἐκστρατεία. Ἄλλὰ ξαφνικὰ πέφτει ἄρρωστος ἀπὸ δυνατόν πυρετό. Φαίνεται πὼς ἡ μεγάλη κούραση ἀπὸ τὶς ἐκστρατείες του καὶ ἡ λύπη του γιὰ τὸ θάνατο τοῦ 'Ηφαιστίωνα, ἐξάντλησαν τὸ ὀργανισμό του. Οὔτε οἱ γιατροὶ ^{οἱ ἄριστοι κατὰ τὸν ἑκπαιδευτικὸν Πολιτικὸν} κατόρθωσαν νὰ τὸν σώσουν. Δέκα ἡμέρες ἐπάλεψε με τὸ θάνατο.

"Ὅταν ἐπλησίαζε νὰ πεθάνῃ, οἱ στρατιῶτες ἐζήτησαν νὰ ἴδουν γιὰ τελευταία φορὰ τὸ βασιλιά τους. Ἄλλὰ ὁ ἔνδοξος στρατηλάτης ἐκείτονταν στὴν κλίνη του καὶ δὲν μποροῦσε νὰ μιλήσῃ· μόνο παρακολουθοῦσε τοὺς ἥρωικούς συμπολεμιστὲς του με βλέμμα πονεμένο, ποὺ τοὺς ἐγκατέλειπε τόσο πρόωρα.

"Ἐπειτα ἔδωσε τὸ χρυσὸ του δαχτυλίδι στὸν ἀγαπημένο του στρατηγὸ Περδίκκα.

Συγκεντρωμένοι γύρω στὴν κλίνη του οἱ στρατηγοὶ του τὸν ὠτοῦσαν σὲ ποιὸν ἀφήνει τὸ θρόνο του.

* Ὁ 'Αλέξανδρος με δυσκολία μπόρεσε μονάχα νὰ εἴπῃ: « στὸν ἄριστο ».

"Ἐπειτα ἔκλεισε τὰ μάτια του γιὰ νὰ μὴν τὰ ξανανοίξῃ πιά.

Μαζί του έσβησαν και τὰ μεγάλα του όνειρα. Πέθανε τὸ έτος 323 π. Χ. σὲ ηλικία 33 έτων.

Τὸ σῶμα του άφοῦ τὸ έβαλσάμωσαν, τὸ έποποθέτησαν σὲ όλόχρυση λάρνακα. Μετὰ άπό δυὸ χρόνια τὸ μετέφεραν με χρυσή άμαξα στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ τὸ έθαψαν σὲ μεγαλοπρεπή τάφο, πού οίκοδόμησε έκεῖ ὁ Πτολεμαῖος καὶ τὸν όνόμασε « Σήμα ».

Τὸ έκπολιτιστικό έργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

Τὸ βασίλειο τοῦ άλησμόνητου μεγάλου βασιλιᾶ ἦταν τὸ πῶς άπεραντο άπό ὅσα έγνώρισε ὡς τότε ὁ κόσμος. Εἶχε ὄρια τὸ Δούναβη, τὸν Καύκασο, τὸν Ἰνδὸ ποταμό, τὴν Ἀραβία, τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν Ἀδριατική θάλασσα.

Σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο κράτος ὁ Μ. Ἀλέξανδρος θέλησε νὰ κερδίσει τὴν άγάπη τῶν διαφόρων λαῶν. Γι' αὐτὸ έσεβάστηκε τὴ θρησκεία τους καὶ τὰ έθιμά τους. Τους έφέρθηκε καλὰ καὶ τους άφησε νὰ διοικῶνται με δικούς τους άρχοντες. Ἐφρόντισε νὰ μάθουν τὰ έλληνικά γράμματα, τις έλληνικές τέχνες καὶ συνήθειες, γιά νὰ γίνουν κι αὐτοὶ πολιτισμένοι.

Ἐχτισε πολλές πολιτείες, κατασκεύασε δρόμους, γέφυρες καὶ άλλα σπουδαία κοινωφελῆ έργα.

Παντοῦ ὅπου έπερνοῦσε έκανε θυσίες, τελετές, άγῶνες καὶ συμπόσια. Καὶ με αὐτὸν τὸν τρόπο διέδιδε τὸν έλληνικό πολιτισμό. Γιά νὰ έπιτύχη ὅλη τὴν πρώην εὐρασιατική καὶ τὴν έξοχου μηχανικούς, φιλοσόφους καὶ ποιητές.

Τέλος έσκέφτηκε νὰ ένωση τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Πέρσες σὲ ένα κράτος με πρωτεύουσα τὴ Βαβυλώνα. Καὶ γιά νὰ κάμη πῶς στενὴ τὴν άγάπη ανάμεσα στοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Πέρσες, έδωκε πρῶτος τὸ παράδειγμα καὶ έπηρε Περσίδα γυναίκα τὸ ἴδιο έκαμαν καὶ πολλοὶ άξιωματικοὶ του καὶ χιλιάδες στρατιῶτες.

Ἀπὸ τὴν ίστορία λοιπὸν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μαθαίνομε, πῶς δέν ἦταν μόνο μεγάλος στρατηγός, άλλά καὶ μεγάλος αναμορφωτὴς τοῦ κόσμου, γιατί έφρόντισε νὰ διαδοθοῦν παντοῦ ἡ έλληνική γλώσσα καὶ ὁ έλληνικός πολιτισμός. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο έπέτυχε νὰ προοδέψουν οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας στὰ γράμματα, στὶς τέχνες καὶ στὸ έμπόριο.

Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους το έργο του θα μένη στην ιστορία του κόσμου άθάνατο.

Οι διάδοχοι του Μ. 'Αλεξάνδρου

Όταν επέθανε ο Μ. 'Αλέξανδρος, δέν άφησε κανέναν ικανό διάδοχό του για να κυβερνήση το έκτεταμένο κράτος του. Οί στρατηγοί του βέβαια άμέσως μετά το θάνατό του έκαμαν συμβούλιο κι άποφάσισαν να άναγνωρίσουν βασιλιά το παιδί, που θα έγεννουσε ή χήρα του 'Αλεξάνδρου, ή Ρωξάνη.

Στό μεταξύ άνέλαβαν αυτοί να διοικήσουν το κράτος.

'Επειδή όμως ο καθένας τους όνειρευόταν να γίνη ο ίδιος βασιλιάς σε όλο το βασίλειο, άρχισαν να φιλονικούν. Οί φιλονικίες τους δυστυχώς κατέληξαν σε έμφύλιο πόλεμο, που έβάσταξε είκοσι περίπου χρόνια.

Στό διάστημα αυτό έδολοφόνησαν τή Ρωξάνη και το παιδί, που έγεννήθηκε κι όλους τους συγγενείς του Μ. 'Αλεξάνδρου, ώστε δέν έμεινε κανένας γνήσιος κληρονόμος του βασιλείου.

Τέλος το άπέραντο αυτό βασίλειο έχωρίστηκε σε τέσσερα μεγάλα τμήματα.

1. Το βασίλειο τής Μακεδονίας.
2. Το βασίλειο τής Συρίας.
3. Το βασίλειο τής Αιγύπτου.
4. Το βασίλειο τής Περγάμου.

Ψηφισποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

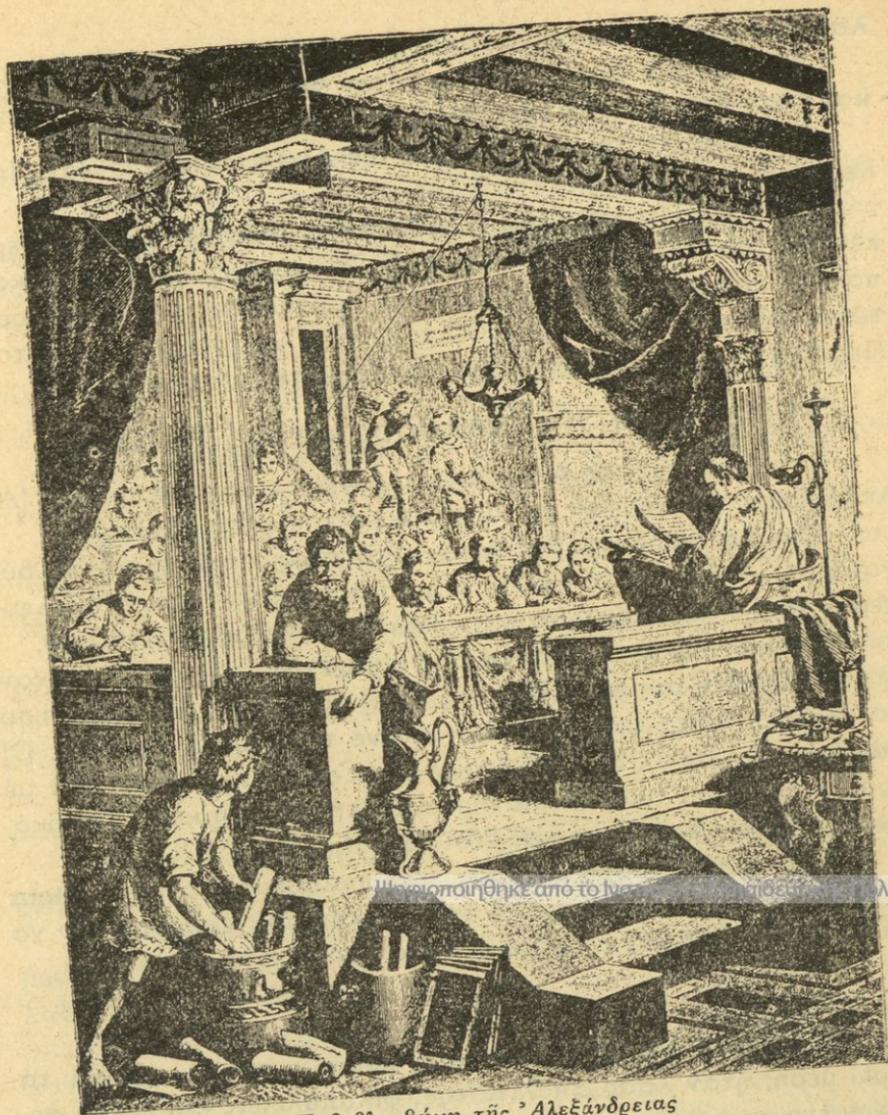
Το βασίλειο τής Αιγύπτου

Το σπουδαιότερο από τα βασίλεια των διαδόχων ήταν το βασίλειο τής Αιγύπτου με πρωτεύουσα τήν 'Αλεξάνδρεια, που το ίδρυσε ο στρατηγός Πτολεμαίος.

Ό Πτολεμαίος ήταν ικανός και δραστήριος κυβερνήτης. 'Αφού διοργάνωσε το στρατό και το στόλο του κατέλαβε τήν Κύπρο κι ένα μέρος τής Συρίας.

'Εφέρθηκε με καλοσύνη στους κατοίκους του βασιλείου του ώστε οί Αιγύπτιοι άγάπησαν τους 'Ελληνες και έζησαν άδελφωμένοι.

Ό Πτολεμαίος έφρόντισε να διαδώση πιό πολύ τον έλληνικό πολιτισμό στο βασίλειό του. 'Εχτισε το περίφημο Μουσείο

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξάνδρειας

καὶ τῆ Βιβλιοθήκη, ποὺ τὰ βιβλία τῆς ἦταν χειρόγραφα καμωμένα μὲ χαρτὶ ἀπὸ τὸ φυτὸ πάπυρο.

Ἐπροστάτεψε τὸ ἐμπόριο καὶ κατασκεύασε μεγάλο λιμάνι στὴν Ἀλεξάνδρεια. Στὴν εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ ἔχτισε πύργο μαρμάρينو. Ἐπάνω στὴν κορυφὴ τοῦ πύργου ἦταν πάντοτε ἀναμμένη φωτιά, ὥστε τὴν ἡμέρα ὁ καπνὸς καὶ τὴ νύχτα ἦ

νες χωρισμένους και έξαντλημένους από τους έμφυλλίους πο-
λέμους.

Έπετέθησαν λοιπόν πρώτα κατά της Μακεδονίας και αφού
ένίκησαν τον ήρωικό βασιλιά της Περσεία, την έκυρίεψαν.

Μετά από 20 χρόνια περίπου οι άρχοντες της 'Αχαικής
Συμπολιτείας βλέποντας τον κίνδυνο της χώρας τους από
τους Ρωμαίους κατακτητές άρχισαν να έτοιμάζονται για τον
άγώνα.

Οι Ρωμαίοι μόλις άντελήφθησαν τις έτοιμασίες αυτές έστει-
λαν έναντιόν τους τον σκληρό στρατηγό τους Μόμμιο με ίσχυ-
ρες δυνάμεις.

Άμέσως τότε ο στρατός των 'Αχαιών κατέλαβε τον Ισθμό
της Κορίνθου, για να έμποδίση τον Μόμμιο.

Έκει οι Έλληνες έπολέμησαν με ήρωισμό υπεράνθρωπο
άλλα ο Μόμμιος κατόρθωσε να τους νικήση, το έτος 146 πρò
Χριστού.

Ύστερα έμπήκε στην Κόρινθο, την έλεηλάτησε αυτός και οι
στρατιώτες του, έπήρε τα πολυτιμότερα μνημεία της τέχνης και
τά έστειλε στη Ρώμη, έγκρέμισε τα τείχη της και τέλος την πα-
ρέδωκε στις φλόγες.

Τόση μεγάλη ήταν η καταστροφή που έκαμε, ώστε η Κό-
ρινθος έμεινε έρημη επί εκατό περίπου χρόνια.

Ύστερα από τη μάχη της Κορίνθου, οι Ρωμαίοι υπόταξαν
òλη την Ελλάδα και την έκαμαν Ρωμαϊκή έπαρχία.

Τò έτος 146 π. Χ. είναι πένθιμο και γράμματα ^{η φηλοποίηση έφαινε από το Ιστορικό έργο του Δευτέρου Αλφρέδου}
μέσα στην ψυχή του έλληνικού Έθνους, γιατί η δοξασμένη Έλ-
λάδα έχασε την έλευθερία της.

Οι Έλληνες όμως αν και νικημένοι, εξακολουθούσαν να
καταγίνονται στα γράμματα και στις καλές τέχνες, κι έτσι έγι-
ναν οι διδάσκαλοι των άπολιτίστων Ρωμαίων.

Αυτό ήταν τò μεγάλο έργο της αρχαίας Ελλάδος, òτι δηλ.
και με τα όπλα και με τò πνεύμα κατέκτησε òλον τòn κόσμο
και τòn έξεπολίτισε.

Τ Ε Λ Ο Σ

[Signature]
1959
[Initials]

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος	Σελ 3
Οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες	» 4
Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος	» 4
Ἡ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων	» 5
Οἱ κατώτεροι θεοὶ καὶ ἥρωες	» 6
Ἡ λατρεία	» 6
Οἱ ἀμφικτυονίες	» 8
Τὰ μαντεῖα	» 9
Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν	» 10
Οἱ πανελλήνιοι ἀγῶνες	» 11
Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες	» 12
Ἡ Σπάρτη	» 14
Ἡ κάθοδος τῶν Δωριέων	» 14
Τὸ βασίλειο τῆς Σπάρτης	» 15
Ὁ Λυκοῦργος	» 15
Οἱ νόμοι γιὰ τὸ πολίτευμα	» 16
Οἱ νόμοι γιὰ τὴν περιουσία καὶ γιὰ τὸ βίον	» 17
Ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν	» 17
Οἱ Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι	» 19
Ἡ Ἀθήνα	» 22
Ὁ Κόδρος	» 22
Ὁ Σόλωνας	» 23
Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνα	» 24
Ὁ Σόλωνας καὶ ὁ Κροῖσος	» 25
Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι	» 28
Οἱ ἀποικίες	» 28
Ἡ Ἰωνικὴ ἐπανάσταση	» 29
Ἡ ἐστρατεία τοῦ Μαρδονίου	» 30
Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνα, Ὁ Μιλτιάδης	» 30
Ὁ Θεμιστοκλῆς	» 33
Ἡ μάχη τῶν Θερμοπυλῶν, Ὁ Λεωνίδας	» 34
Ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμίνας	» 37
Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν	» 39

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ο Πausανίας	Σελ. 41
Ο θάνατος τοῦ Θεμιστοκλή	» 42
Ο Ἀριστείδης	» 43
Ο Κίμωνας καὶ οἱ νίκες του	» 44
Ο θάνατος τοῦ Κίμωνα	» 46
Η ἀκμή τῶν Ἀθηνῶν	» 47
Ο Περικλῆς	» 47
Ὁ Ἄργος	» 49
Η Κόρινθος	» 50
Οἱ Συρακοῦσες	» 50
Ο Πελοποννησιακὸς πόλεμος	» 52
Τὰ αἷτια καὶ οἱ ἀφορμὲς τοῦ πολέμου	» 52
Πρῶτη περίοδος τοῦ πολέμου 431 — 421 π. Χ.	» 53
Δεύτερη περίοδος τοῦ πολέμου 421 — 413 π. Χ.	» 54
Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου 413 — 404 π. Χ.	» 55
Η ἡγεμονία τῆς Σπάρτης	» 57
Οἱ Τριάκοντα τύρανοι	» 57
Η Κύρου Ἀνάβαση καὶ ἡ Κάθοδος τῶν Μυρίων	» 57
Η ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου στὴν Ἀσία	» 58
Η ἡγεμονία τῆς Θήβας	» 60
Ο Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας	» 60
Η μάχη τῶν Λεύκτρων	» 61
Η μάχη τῆς Μαντινείας 362 π. Χ.	» 62
Η ἡγεμονία τῶν Μακεδόνων	» 64
Ο Φίλιππος	» 64
Η μάχη τῆς Χαιρωνείας 338 π. Χ.	» 65
Ο Μέγας Ἀλέξανδρος. Ἡ παιδική του ηλικία	» 67
Ο Μ. Ἀλέξανδρος βασιλεύς	» 68
Η μάχη στὸ Γρανικό	» 69
Η μάχη στὴν Ἴσσο	» 70
Η μάχη στὰ Γαυγάμηλα	» 71
Η ἐκστρατεία στὴν Ἰνδία	» 72
Ο θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	» 73
Τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	» 74
Οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	» 74
Τὸ βασίλειο τῆς Αἰγύπτου	» 74
Η ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος στοὺς Ρωμαίους	» 76

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΙΑ καὶ ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ
Βοηθητικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου
Ἐγκεκριμένα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας

ΤΡΙΤΗ ΤΑΞΗ

1. Παλαιὰ Διαθήκη	Δημ. Γιαννιά
2. Ἡρωικοὶ Χρόνοι	Δημ. Γιαννιά
3. Γραμματικὴ Δημοτικῆς	Δημ. Γιαννάκου
4. Ἀριθμητικὴ καὶ Προβλήματα	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΗ

1. Καινὴ Διαθήκη	Δημ. Γιαννιά
2. Ἀρχαῖοι Χρόνοι	Δημ. Γιαννιά
3. Γραμματικὴ Δημοτικῆς	Δημ. Γιαννάκου
4. Ἀριθμητικὴ καὶ Προβλήματα	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου

ΠΕΜΠΤΗ ΤΑΞΗ

1. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία	Δημ. Γιαννιά
2. Ἱστορία Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας	Ν. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου
3. Γραμματικὴ Καθαρευούσης	Δημ. Γιαννάκου
4. Φυσικὴ Ἱστορία	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου
5. Πειραματικὴ καὶ Χημεία	Δημ. Γιαννάκου
6. Ἀριθμητικὴ καὶ Προβλήματα	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου
7. Γεωμετρία	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου

ΕΚΤΗ ΤΑΞΗ

1. Κατήχηση καὶ Λειτουργικὴ	Δημ. Γιαννιά
2. Ἱστορία Νέων Χρόνων	Ν. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου
3. Γραμματικὴ Καθαρευούσης	Δημ. Γιαννάκου
4. Φυσικὴ Ἱστορία	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου
5. Πειραματικὴ καὶ Χημεία	Δημ. Γιαννάκου
6. Ἀριθμητικὴ καὶ Προβλήματα	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου
7. Γεωμετρία	Δ. Γιαννιά - Δ. Γιαννάκου

Παράρτημα πωλήσεως ή κατεργασίας κ.λ.π. δια λογαριασμών τρίτων, δια ψφικτικά

Παράρτημα			Αριθμός		Συνολική αξία		Φόρος Ν.Δ. 3570/56	
Μήν	Αριθμ Αξιών	Αριθμ	Ατομικών καταστάσεων	Εκκαθαρίσεων ή μεριδιολογιών	Δραχμαί	Λ.	Δραχμαί	Λ.
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								

1953

1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

860

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

2. Στοιχεία χονδρικής πωλήσεως αγαθών

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4. Μερίσματα Ἀνωνύμων Ἐταιριῶν

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀτομικῶν καταστάσεων	Μερίσματα		Φόρος Κινητῶν Αξιών	Χαρτῶν ἡμερῶν Δραχμῶν
		Δραχμαὶ	Λ.		